

FFORDD y BYWYD

Wedi ei ddatguddio,

A FFORDD Marwolaeth

Wedi ei eglurhau :

Ym mha un y mynegwyd

Cyflwr happus DYN cyn y Cwyp,

A'i Gyflwr truenus yn y Cwyp ;

A'R

Ffordd o Ddychweliad allan o'r Cwyp,
i Ddelw Duw drachefn, ymha un yr
oedd Dyn cyn y Cwyp.

Ac hefyd

I gae Liwybrau, Ffyrdd ceimion, Dichellion,
Rhwydau a Phrofedigaethau Gelyn Enaid Dyn
wedi ei eglurhau, y sawl sy'n myned o amgylch
megis Llew rhudwy, yn ceisio baglu a llyngcu
y cyfryw ac ydynt mewn rhyw fesur yn adna-
bod gwaredigaeth allan o Ffyrdd Marwolaeth
a Dinystr.

Gan CHARLES MARSHAL.

A gyfieithwyd i'r Cymraeg, er mwyn y Cymry.

CAERFFYRDDIN,

Argraffwyd gan IOAN ROSS, yn Heol y Prior.

M,DCC,LXXIII.

*Dymunir ar y Darllenwydd, Fod mor
hynaws a gwella'r Beiau canlynol:*

Tu dalen 13. llinell 31. yn lle *byn* dar. *ei*

Tu dal. 20. ll. 9. darllain *Corn* Enneiniog

Tu dal. 24. ll. 22. yn lle *uchod* dar. *isod*

Tu dal. 25. ll. olaf, yn lle *ddiwygiad* dar.

disgwyliad

Tu d. 30. ll. 11. yn lle *llefbad* dar. *lleibad*

Tu dal. 31. ll. 17. yn lle *fwyn-* dar. *fyw-*

Tu dal. 33. ll. 9. dileu *ni*

Tu dal. 36. ll. 2. yn lle *anufudd-dod* dar.

ufudd-dod—yn lle *ynddo* dar. *iddo*

Tu dal. 42. ll. 22. yn lle *fel y* dar. *fel na*

Tu dal. 44. ll. 26. yn lle *y perygl* darllain

yr erthygl

Tu dal. 48. ll. 29. yn lle *a* dar. *i*

44.
4. 6.
106.

Annerch i'r CYMRY.

ANWYL GYD-WLADWYR,

TESTUN mor berthynol i Hap-
pusrwydd holl Ddynolryw sydd yma
yn eich Iaith eich hunain yn cael ei ofod
o'ch blaen, mae'n wir deilwng o ddifrifol
Ystyriaeth holl Broffeswyr crist nogrwydd
dan bob Enw; mi ddymunaf i'r Traeth-
awd canlynol fod yn Fodd i wneuthur i
chwi ddal fulw effeithiol ar y Pethau a
berthynant at eich Heddwch trag'wyddol,
rhag iddynt ddyfod yn guddiedig oddiwrth
eich Llygaid; y rhan fwyaf o Ddynion
a gyfaddefant, Nad oes ond un Ffordd i
Deyrnas DDUW: Rhynged bodd iddo
ef agor eich Dealltwriaethau trwy ei Ys-
pryd sanctaidd fel y galloch ei adnabod ef
mewn Gwirionedd, yr hwn sydd gadarn
i iachâu ac yn ddigonol i achub holl syrth-
iedig Blant ADDA allan o'r Cwmp, ac
i adferu iddynt Orphwysfa a Heddwch
trwyddo ef yr hwn yw'r unig Ffordd at
y Tad, fel y gallo Sail eu Hadeiladaeth
grefyddol fod yn ddiysgog ar Graig yr
Oesoedd, ac fel y b'o gennych wir Obaitb
fod i chwi (ar ol hyn) Dy nid o waith
Llaw tragywyddol yn y Nesoedd. O
gochelwch

Annerch i'r CYMRY.

gochbetwch dwyllo eich hunain! neu
gael eich twyllo mewn Pethau yn per-
thynu i'ch Happusrwydd trag'wyddol;
gwybyddwch, ni watwarir D U W,
canys beth bynnag a hauwch, hynny
befyd a fedwch yn y diwedd; o's
dywedwch fod i chwi Gymdeithas gyd â
D U W a rhodio o honoch yn y Tywyll-
wch, Celwyddog ydych, ac nid y'ch yn y
Gwirionedd. Eithr o's rhodiwch yn y
Goleuni, mae i chwi gymdeithas â'ch gi-
lydd; a Gwaed Iesu Grist ei Fab ef sydd
yn eich glanhâu oddi wrth bob Pechod.
Am y Llyfr bychan hwn gael ei Fen-
dithio i'r cyfryw rai ac a'i derbyn ef yw
taer Ddymuniad un ac sy'n Ewyllysïwr
da i holl Ddynol-ryw.

I. LEWIS.

HWLFFORDD, y 6fed,
o'r bedwarydd Mis,
1773.

Yr

Yr A W D W R

A T Y

DARLLENYDD.

Y Pryd y cymmerost yn Llaw i ddar-
llain y DRAETHAWD ganlynol,
bydd ddifrif, bydd â Golygiad sengl at
fewnol gyflwr o'th Enaid anfarwol; a
gad dy Yspryd blygu i lawr at y Mesur
o Yspryd Duw a roddwyd i ti er Llef-
hâd, fel y gallo Llygad dy Ddealldwr-
iaeth trwyddo ef gael ei agor, i weled
y Pethau a gynhwysir yma, ag fy'n per-
thynu i'ch Happusrwydd tragywyddol:
Ac na ddioddef dy hunan Feddyliau a
bwriadau, yn y Doethineb oddi isod, yr
hwn fydd gnawdol a daearol, a'i fod
yn Farnwr yn hyn; ond saf yn llonydd
allan o'th hunan Ddealldwriaethau,
Esgyniadau a Desgyniadau, a gad yn
wir y diwyd Barch fod i'r Gair, yn dy
Galon a'th Enau, yr hwn a osodwyd
yno, fel y galloft ufuddhâu iddo, a'i
wneuthur; felly bydd dy Galon yn

A

cael

cael ei hagog mewn gwirionedd i ddar-
llain gyd ag Hyfrydwch y Pethau a a-
gorwyd yma trwy Yspryd y Gwirion-
edd, yr hwn fydd yn chwilio pob Peth,
ie, dyfnion bethau Duw, a'r ymdrech
mewn Yspryd, ac fydd am agor Llygaid
y Deillion, ac am agor Clustiau y Bu-
ddariaid a fydd yn cael eu hatteb, a'r
ARGLWYDD HOLLALLUOG DDUW yn
cael yr Anrhydedd oddiwrth y Gwaith
ei hun, a thydi y Lleshâd; hyn yw
Dymuniad ac Ymdrech efe, yr hwn
fydd Ymdeithydd am y berffaith Rydd-
hâd Seion,

Bristol, 23 o'r 7d
Mis, 1673.

C. M.

Ffordd

Ffordd y Bywyd

Wedi ei ddatguddio,

A

FFORDD MARWOLAETH

Wedi ei eglurhâu, &c.

Y N y dechreuad y creodd Duw y nef-
oedd a'r ddaear; ac ar ol iddo wneu-
thur yr holl bethau ar y ddaear, efe a wnaeth
ddŷn ar ol ei ddelw ei hun, efe a'i lluniodd ef
o bridd y ddaear, ac a anadlasai ynddo ef
anadl Bywyd, a Dyn a ddaeth yn Enaid
byw: A'r Arglwydd a blannodd Ardd yn
Eden, ac a ofododd yno y Dyn a luniasai ef;
ac allan o'r ddaear yr Arglwydd Dduw a
wnaeth bob pren dymunol i'r golwg, a dai-
onus yn fwyd, i dyfu; Pren y Bywyd hefyd
yng nghanol yr ardd, a Phren Gwybodaeth
da a drwg: Ac efe y fawl a luniodd Dyn
yn y cyflwr hyn, a roddodd iddo ddeddf i'w

A 2

gadw

gadw ef yno, fel y mae'r Ysgrythur y gwirionedd yn tyftiolaethu, gan ddywedyd, *A'r Arglwydd Dduw a orchymynodd i'r Dyn, gan ddywedyd, O bob Pren o'r Ardd gan fwyta y gelli fwyta; ond o Bren Gwybodaeth da a drwg na fwyta o bono; o blegyd yn y dydd y bwytai di o bono, gan farw y byddi farw.* 'Nawr, Duw a welodd yr hyn oll a wnaethai, ac wele da iawn ydoedd; Pren Gwybodaeth Da a Drwg oedd dda, ond nid yn fwyd: A dyn oedd wedi ei athrawiaethu â doethineb dwyfol, pryd y darfu i'r Arglwydd Dduw ddyfod â holl fwytffilod y maes, a holl chediaid y nefoedd, at *Adda*, efe a roddodd enwau iddynt; a pha fodd bynnag y galwodd *Adda* bob peth byw, hynny fu ei enw ef: Felly, yma oedd sefyllfa Dyn ar ddelw Duw, yn Enaid bywiol, Planhigyn hynod, yn gwbl hedyn cyfiawn, gwedi ei lenwi â doethineb a rhinwedd dwyfol a wisgwyd â diniweidrwydd a lanwyd â mawl, gwedi ei harddu â glendid nefolaidd mewn parhâol fwynhâd o gariad a ffafr y Duw byw, yn cael ei feunyddiol ymarweddiad ag ef a'i creodd ef; dim Marwolaeth, dim Tywyllwch, dim Tristwch, dim achos am Ddagrau, dim Trofedd, dim Gwybodaeth o Ddrwg, yn byw yn y Bywyd diniwaid ei hun, gwedi ei ofod yn yr Ardd, o fewn pa un y daeth afon allan o *Eden* ag oedd yn ei dyfrhau hi. Oh, gyflwr fendigedig! Oh, helynt happus! Oh, anrhaethol feddiant! Oh, anfynegiad harddwch a gogoniant!

goniant! Mae tu hwnt i dafod dyn i lawr
fynegi y cyflwr gwynfydedig, happus o law-
enydd, heddwch, purdeb, rhinwedd, sanct-
eiddrwydd, cyfiawnder, mwyniant Bywyd,
ac yr oedd Dyn ynddo cyn iddo droseddu
brenhinol Gyfraith Duw.

CYFLWR truenus D Y N

Y N Y

C W Y M P.

ON D yn awr efe, yr hwn ni chadwodd
ei drigfa cyntaf, nac ychwaith a ar-
hosodd yn y gwirionedd, a genfigennodd
happusrwydd Dyn yn y gwirionedd, gan
hynny, fel Sargh, yn fwy cyfrwysach nâ neb
o fwystfilod y maes y rhai a wnaethai yr Ar-
glwydd Dduw, a ddaeth at y Wraig yr hon
a wnawd allan o'r Dyn, ac a ddywedodd,
*Ai diau, y dywedodd Duw, Ni chewch fwyta
o bob Pren o'r ardd? Y Wraig a ddywedodd,
O ffrwyth Prennau'r ardd y cawn ni fwyta;
ond am ffrwyth y Pren sydd yng ngbanol yr
ardd, Duw a ddywedodd, Na fwyteuoch o ho-
no, ac na chyffyrdduoch ag ef, rhag eich farw.
A'r Sargh a ddywedodd, Ni fydduoch meirw*

A 3

ddim;

*ddim; canys gwybod y mae Duw, mai yn y dydd
y bwytaoch o hono, yr agorir eich llygaid, ac y
byddwch megis durwiau, yn gwybod da a drwg:
Ac yma y Saph a ennillodd fynediad. A
phan welodd y Wraig (dal fulw) mai da
oedd ffrwyth y Pren yn fwyd, ac mai tég
mewn golwg ydoedd, a'i fod yn Bren dy-
munol i beri deall, a hi a gymmerth o'i
ffrwyth ef, ac a fwytâodd, ac a'i rhoddes i'w
Gwr gyd â hi, ac efe a fwytâodd, a'u llygaid
hwy eill dau (dal fulw) a agorwyd: Yma duw
y byd hwn a orchfygodd, felly i agor llygad
i weled drwg yn hyfryd, ac i gaead y llygad
ymhlant yr anufudd-dod hyn, fel yma hwy
na welant mwyach ogoniant Duw, &c. Ac
a wybuant eu bod yn noethion, gwedi colli
Mantell Cyfiawnder, a Gwisg Diniweidrwydd,
a chwedi hynny hwy a wniasant ddail y Ffi-
gyfren, ac a wnaethant iddynt arffedogau i
guddio eu nuoethni; a hwy a glywsant lais
yr Arglwydd Dduw yn rhodio yn yr Ardd
gyd ag awel y dydd, ac Adda a'i Wraig a
ymguddiodd o olwg yr Arglwydd Dduw;
a'r Arglwydd a alwodd ar Adda, gan ddyw-
edyd, *Pa le yr wyt ti?* Yntef a ddywedodd,
*Dy lais a glywais yn yr Ardd, ac mi a ofnais;
noeth oeddwn, ac a ymguddiais:* A'r Arglwydd
Dduw a ddywedodd, *Pwy a fynegodd i ti dy
fod yn noeth?* *Ai o'r Pren a orchymynaswn
i ti na fwyteit o hono y bwytaist?* Efe a
ddechreuodd efgusodi ei hun, gan ddywed-
yd, *Y Wraig a roddaist i fod gyd â mi, a rodd-*
*odd**

odd i mi o'r Pren, a mi a fwyteais : A'r Arglwydd a ddywedodd wrth y Wraig, Peham y gwnaethost ti hyn ? A'r Wraig a ddywedodd, Y Sarph a'm twyllodd, a bwyta a wneuthum : A'r Arglwydd Dduw a ddywedodd wrth y Sarph, Am wneuthur o bonot hyn, Melldigediccack wyt ti nâ'r holl Anifeiliaid, ac nâ holl Fwystfilod y maes ; ar dy dorr y cerddi, a phriidd a fwytei, &c. Gelyniaeth hefyd a ofodaf rbyngot ti a'r Wraig, a rbwng dy Hâd di a'i Hâd bitbau ; efe a yssiga dy Ben di, a thitbau a yssigi ei Sodl ef. Felly yr Arglwydd a anfonodd Adda allan o'r Ardd, i lafurio y ddaear, &c. Ac a ofododd o'r tu Dwyrain i Ardd Eden y Cerubiaid a'r Cleddyf tanllyd ysgwydedig, i gadw ffordd Pren y Bywyd.

Oh, gyfnewidiad truenus ! Oh, newidiad dofturus ! Oh, gyflwr alarus, anfynegiad druenus helynt, anrhaethol gwymp ! Beth ? Efe ag oedd yn ol delw yr anllygredig Dduw, yn Enaid byw, yn Breswyliwr yng Ngardd yr Arglwydd, lle'r oedd Pren y Bywyd, a lle yr oedd ef yn adnabod a meddiannu disgleirdeb gogoniant Duw, a'i yrru allan oddi wrth y cwbl i'r ddaear, acnid yn unig felly, ond yr oedd y Cerubiaid â'r cleddyf tanllyd ysgwydedig, gwedi eu gosod i gadw ffordd Pren y Bywyd : Oh chwi Nefoedd ! synnwch wrth hyn, ac ofnwch yn ddychrynadwy, Oh, Ddaear ! Yr Arglwydd Dduw a feithrinâodd Feibion, a hwy a wrthryfelasant yn ei erbyn.

Yn

Yn awr, O chwi Feibion a Merched *Adda*, ! Beth oedd yr achos a'r fail a ddaeth â'r cyfnewidiad rhyfeddol yma, a ddaeth â Dyn i'r cyflwr a'r helynt alaethus yma? Onid anufudd-dod i gyfiawn Ddeddf Duw ydoedd? Oni ddarfu Pechod ddyfod i'r Byd trwy anufudd-dod, a marwolaeth trwy Bechod? Ac onid yw Pechod yn parhau yn y Byd trwy anufuddod? Ac oes un ffordd arall trwy ba un y mae Pechod yn dyfod yn awr, nac oedd y pryd hynny, a Marwolaeth trwy Bechod, pa un a deyrnasodd dros bawb, ac fydd yn teyrnasu dros bawb ac ydynt yn y cyflwr fyrthiedig oddi wrth Dduw, fel drostynt hwy na phechasant yn ol cyffelybiaeth camwedd *Adda*? Canys ni ddarfu pawb bechu yn ei gyffelybiaeth ef yr hwn a dwyllwyd â disgwyliad o uwch râdd nâ hwnnw ymha un y darfu'r Arglwydd Dduw ei osod ef: Ond pob anwiredd, o ba gyffelybiaeth bynnag a f'o, fydd un yn y fail, ac yn dyfod yn wahanwr rhwng dyn a'i Dduw: Felly fail pob anwiredd a throfedd a fu erioed, neu a fydd byth, fy' anufudd-dod i gyfiawn Ddeddf Duw, anufudd-dod i ba beth fydd yn dyfod â marwolaeth.

Ond beth oedd hynny a ddarfu *Adda* farw ynddo? a beth oedd y farwolaeth hynny; canys yr Arglwydd a ddywedodd, *Yn y dydd y bwytei o'r Pren*, rhagddywededig, *gan farw y byddi farw*; ac etto er iddo fwyta o hono, efe a fu byw yn allanol, ac a gafodd Blant?

Y Dyn

Y Dyn oddifewn oedd yr hynny a ddarfu farw pa un a wnawd fel gan anadl bywiol yr Hollalluog; o blegyd Dyn yn myned allan o gyngor yr Arglwydd, a ddaeth trwy ei anufudd-dod i ymddieithrio oddi wrth fuchedd Duw, ac felly a ddaeth yn ansynniol o'r Bywyd cyntaf hynny ym mha un yr oedd ef yn gwbl Hedyn cyfiawn, ac yn Blanhigyn hynod: Yn ei lygredigaeth, efe a ddaeth yn farw oddifewn; efe a gollodd y tu fewnol synhwyrâu; fe attaliwyd y tufewnol glust; y tu fewnol lygad a ddallwyd; y tu fewnol deimlad o brofiad pwy mor dda yw'r Arglwydd, y tufewnol deimlad am y rhinwedd dwyfol, yn yr hwn y mae pob gallu, bywyd, cariad a llawenydd; y tu fewnol synwyr o aroglu ei Wisgoed, ac fydd yn sawrio o'r Myrrh, ac o'r Nardus ysprydol, a gollwyd i gyd; ac yn lle hynny, fe agorwyd clust, ag oedd yn gwrando ar lais y dieithr, a'r llygad a agorwyd i weled ffrwyth gwaharddedig yn hyfryd ac yn ddymunol; y *Wisg nefolaidd* o *Ddiniweidrwydd*, *Llarieidd-dra* ac *Ufudd-dod*, a gollwyd; ac yn y modd hyn, efe a ddaeth i fod fel heb Dduw yn y byd; ac yma, yn y cyflwr hyn, Dyn oedd yn gwbl allan o gymhwysder i aros yn yr Ardd, na bod yn gyfrannog o'r Pren nefolaidd y Bywyd, ag oedd yn ei chanol hi; ac yn y cyflwr yma mae holl anychweledig Feibion a Merchod Dynion, er hyn holl Ffigys-ddail wisg o Broffesiadau.

Eithir

Eithr fel y darfu deddf Yspryd y Bywyd
 dorri allan yn ei eglurhâd, a thrwyddo ef i
 Feibion a Merched Dynion ddyfod i gael
 eu dyhuno, hwy a gant olwg a gwir brofiad
 o'u tu fewnol gyflwr a'u sefyllfa, yr hyn
 mewn gwirionedd a wna i Gri gyfodi yn yr
 Enaid, *Ob ofidus gyfuer ! Ob druenus belynt !*
 Ac yma wrth hyn y daeth Dyn i weled ei fy-
 nediad pechod, pa un oedd yn dyfod â mar-
 wolaeth ; canys cyflog pechod yw marwol-
 aeth, yr hyn oedd y farwolaeth a ddaeth dros
Adda, a dros bawb gwedi hynny, a ddarfu
 anufuddhâu i ysprydol ddeddf Duw, yr hwn
 fydd yn gyfiawn, yn sanctaidd, ac yn dda,
 ac oedd o flaen y trosedd, pa ddeddf fy' yn
 dyfod â ni at Grift yr Hâd addewedig, rhodd
 Duw yr hwn fydd fywyd tragywyddol.

Yn awr, Dyn gwedi myned allan o'r Na-
 tur, delw a'r hâd hwn ym mha un y cafodd
 ef ei sefyllfa cyn ei drosedd, ac y daeth i fod
 yn blanhigyn afrywiog o winwydden ddi-
 eithr, o flaen y Duw a'i creodd : Ac oddi
 wrth feibion a merched dynion fel y maent
 yn uno â'r natur hyn a hâd y Saph,
 yr hwn a ddarfu lygru Dyn mewn en-
 aid, corph ac yspryd, y mae'r canghennau
 a'r ffrwythau drygionus canlynol yn tarddu ;
 fef, balchder, cenfigen, gwynfydiad, ymry-
 son, cynnen, ymddadl, casineb, llid, digof-
 aint, llofruddiaeth, gwin-chwantach, aniwair,
 anlladrwydd, gwagedd, aflendid, putteindra,
 godineb, cariad y byd, meddwdod, gloddesta,
 seguryd,

iegunyd, tyngu, rhegu, twyll, fômiant, anffyddlondeb, drwg-ddywediad, enllib, cybydd-dod, gau dduwiaeth a dewiniaeth.

Dyn gwedi fyrthio fel hyn oddi wrth Dduw, i'r cyflwr truenus alaethus yma, yr Arglwydd Dduw yn ei ddiderfyn ofodiad, ac anfesuirol garedigrwydd, a agorodd ffordd trwy pa un y gallai dynolryw ddychwelyd i fynu atto ef drachefn; y ffordd hon yw'r had addwedig ym mherthynas pa un, efe a ddywedodd wrth y Sarph, *mi a ofodaf elyniaeth rkyngot ti a'r wraig, a rhwng dy had di a'i had bitbau; efe a yssiga dy ben di, a thithau a yssigi ei sodl ef.* Felly yn hyn y mae tirion drugaredd y Duw tragywyddol yn ymddangos tu ag at ddynol-ryw, wrth roi i'r Had hwn, fef, Crist Iesu, oni tē fe fuasai pawb fel *Sodom* ac yn gyffelyb i *Gomorra* pa rai a ddarfu Duw yn ei ddigofaint ddistrywio a thân: Felly efe yw'r unig had hynny, ar ba un y gosododd efe gymmorth, i'r hwn fydd gadarn i iachau, ac ydyw delw yr anweledig Dduw, y cyntaf anedig o bob creadur, ym mha delw yr oedd Dyn cyn y trosedd, a ogoneddwyd gyda'r Tad cyn dechreuad y byd: hwn yw efe, ym mherthynas pa un yr ydwyf yn enw y JEHOFA mawr, yn rhoi tyftiol-aeth, *Mai efe yw y ffordd i fywyd a iechyd-wriaeth; ac nid oes un enw arall trwy pa un y dikhon dyn fod yn gadwedig, ond trwyddo ef yr bwn a fu, a'r bwn ac fydd, a'r bwn ac fydd*

fydd i ddyfod ag oedd o dragwyddoldeb i dragwyddoldeb, Craig yr oesoedd, a gallynodd Israel, ac oedd gyda'r eglwys yn yr anialwch, fel ac y darfu Stephen dyftiolaethu o flaen ei farwolaeth : hwn yw efe, ac fydd beb ddechreu dyddiau, na diwedd einioes ; y sawl a amlygwyd mewn cyflawnder amser, yn cymmeryd arno efe nid natur angylion, ond had Abraham, i ba un paratowyd corph, i wneuthur ewyllys ei Dad ynddo ; ac ar ol iddo gyflawni hynny, efe esgynnodd lle yr oedd ef o'r blaen goruwch yr holl nesoedd, fel y cyflawnai pob peth : hwn yw yr Immanuel, Duw gyd â ni ; Iesu yr Iachawdw'r ; Crist yr Enneiniog ; yr hwn alwyd wrth yr amryw enwau, ac a ddywedwyd am dano dan yr amryw alwedigaethau ac enwedigaethau, trwy enau ei weision y Prophwydi a'r Apostolion yn yr oesoedd a'r cenhedlaethau ac a aethant heibio ; hwn yw'r unig garedig y prynedigion, a hwn yw ein Câr ni.

Ac yn awr y mae efe, yr hwn fydd â'r hên ddihenydd gwedi codi, ac yn cyfodi, yn nerth ei gadernid, ac yn datguddio yr hên ffordd dda, a llwybr y Bywyd, yr hwn oedd ei fynediad allan o dragwyddoldeb ; ym mha ffordd y rhiodd Abel, Seth, Enoch, Noah, Abraham, Isaac, Jacob, ac holl weision, prophwydi, apostolion, a sainc't y Dduw Goruwchaf trwy holl oesoedd a chenhedlaethau ; pa ffordd oedd o flaen pob lluniol ffyrdd ac addoliadau, a osodwyd i fynu

fynu yn ewyllys ac amfer dyn ; canys holl Bobl sanctaidd Duw, a Saint y Goruchaf, a addolasant Dduw mewn yspryd o sancteidd-rwydd, ym mha un yr oeddynt yn dderbyniol gyd ag ef, yr hwn yw Duw ysprydoedd pob cnawd : Ac nid oes un allanol gyflawniad pa bynnag, yn cael ei gyflawni gan neb, trwy oesoedd a chenhedlaethau, ym mhellach yn dderbyniol gyd â'r Arglwydd, ond fel y maent yn cael eu cyflawni yn yr Yspryd yma.

Y ffordd i ddychwelyd allan o'r Cwmp i Ddelw Duw drachefn, yn yr hwn yr oedd Dyn cyn y Cwmp, &c.

E I T H R pa fodd y mae Iechydwrïaeth yn dyfod i gael ei weithredu trwyddo ef, a pha fodd y dichon dynol-ryw ddyfod attoef drachefn, yr hwn yw'r *Ffordd*, y *Gwirionedd* a'r *Bywyd*, a'u dwyn oddi tan allu a llywodraeth had y Sarph, ym mha un trwy natur y mae pawb gwedi bod yn Blant dig-ofaint, ydyw mewn gwirionedd y Peth ag fydd yn gorwedd yn bwyfig ar fy yspryd i amlygu gwedi cael trugaredd i weled datguddiad ac agoriad y ffordd yma o fywyd a iechydwrïaeth ; ac nid yn unig felly, ond angenrhaid fu arnaf, ac hefyd fydd arnaf i

B

bregethu

bregethu Efengyl Crist, ac i fynegi ffordd Iechydwrïaeth i'm Gwladwyr trwy'r Ynys hon o *Loegr*; ac yn awr, angenrhaid fydd hefyd ar fy Yspryd, i adael tyftiolaeth o'r un rhyw ar goffadwrïaeth.

Yr ydys yn cyfaddef hyn yn gyffredinol, Mai yn yr *Adda* cyntaf y mae pawb yn feirw, ac yn yr ail *Adda* trwy Grift yr Arglwydd y bywheir pawb: Ond pwy fodd y mae dynolryw yn dyfod allan o'r cyfryw farwolaeth, yn yr *Adda* cyntaf, ac i'r cyflwr hyn o fywyd yn yr ail *Adda*, ydyw yr hyn ni ddichon *doethineb* y *byd hwn* byth adnabod, byth welled, byth ddeall, na'i gyrrhaeddid yn gyfiawn ac yn wirioneddol: Dyn trwy y *Doethineb* hwnnw a ddarfu ond tybied rhyw beth yn y meddwl cnawdol ym mherthynas i'r dirgelwch mawr hwn, ac yn y *Doethineb* hyn a osododd i fynu amryw ddychymygion o *Ffordd Bywyd* a *Iechydwrïaeth*: Ac i'r amryw *Ffyrdd* yma o ddychymygion a bwriadau Dyn a osodwyd i fynu yn ei *Ddoethineb* *syrthbiedig*; fu yr amryw alwedigaethau, *Wele yma*, *Wele accw*; ond y dydd fydd gwedi dyddhâu, ac yn ymddangos, ac yn awr yn torri allan fwy fwy, clod a mawl fyddo i enw yr ~~Anceirif~~, Hollalluog Dduw, ym mha un fe gaiff yr amryw *Ffyrdd* ddychymygion, a osodwyd i fynu yn *Ewyllys* a *syrthbiedig* *Ddoethineb* Dyn, yr hwn fydd *ddaeärol*, *anianol* a *chytbreulig*, ddyfod i ddiwedd.

Ac yn awr, yn enw y galluog Dduw, yr
holl

holl ddelwau cerfiedig, gwaith dwylaw dynion, a *Doethbneb* daearol a dorrir yn ddarnau, ac a falir yn llwch; genau'r Arglwydd y lluoedd a lefarodd hyn, y sawl a'i cyflawna ef trwy allu ei fraich a thrwy nerth ei gadernid ef.

Ac am hynny, dychrynwch, dychrynwch chwi holl Seiri delwau o bob math, pwy a fu yn gwneuthur ac yn llunio tebygoliaethau ynghylch *Ffordd* y *Bywyd* a *Iechydwrïaeth*, yn eich fyrthiedig *Ddoethbneb* ac *Ewyllysïau* llygredig, ac a wnaethant dduwiau o honynt, ac fe ddarfu i chwi gwympto ac ymgrymmu i lawr a'u haddoli hwynt; fel hynny gallir dywedyd am y wlad hon a elwir *Cred*, lle y proffesir y Grefydd grist'nogol, fel y dywedwyd unwaith am *Israel*, *Fel y mae dy ddi-nafoedd, felly y mae dy dduwiau*, O *Israel*!

Ond yn awr y mae cyflawnder yr amser gwedi dyfod, ac yn dyfod, ymha un y mae yr hên *Ffordd* o *sancteidrwydd* yn cael ei gyfodi, ei eglurhau a'i amlygu, ym mha *Ffordd* y rhodiodd y Cyfiawn trwy holl oesoedd a chenhedlaethau; pwy *Ffordd* yw Crist Iesu, rhodd cariad y Tad i feibion a merched dynion, yr hwn a ddarfu fel y rhagddywedwyd, a bregethwyd i fynu ac a fynegwyd trwy ei Weision, Cenhadon, Prophwydi ac Apostolion, dan yr amryw enwau a galwedigaethau, megis ag yr oedd efe yn gweled fod yn dda i amlygu ei hun ynddynt ac iddynt, ac fel yr oedd ei Yspryd yn rhoddi ymadrodd iddynt:

ynt: Ym mysg amryw alwedigaethau eraill, efe a fynegwyd yn *Offeiriad yn dragywydd yn ol urdd Melchisedec*; y *Graig a ganlynodd Israel*, yr hwn oedd gyd â'r Eglwys yn yr anialwch; yn *Frenbin*, yn *Ddeddfwr*; *Rbyfeddol*, *Cyngborwr*; *Tywysog Tangnesfedd*; yn *Flaguryn*, yn *Oleuni i oleuo'r Cenhedloedd*; y *Fraich o lechydwriaeth Duw*; yn *Gyfammod*; *Messia*; *Arweinydd*; *Rheolwr*; *Cadpen*; *Enneiniog Duw*; *Maen tramgwydd*; *Sylfaen a osodwyd yn Seion*; *Congl-faen*; *Gair Duw*; y *Gair ag oedd yn y dechreuad*; y *gwir Oleuni ag sydd yn goleuo pob dyn ag sy'n dyfod i'r byd*; y *Gwirionedd*; y *Ffordd a'r Bywyd*; *Brenbin y brenbinoedd*; *Arglwydd yr arglwyddi*; *Crist*; *Emmanuel*; *Iesu*; *Dechreuad Creaduriaeth Duw*; y *Cyntaf-anedig o bob Creadur*; y *Cyntaf-anedig oddiwrth y Meirw*; y *Tyst ffyddlon*; yr *Alpha ac Omega*; y *Seren foreu eglur*; *Deiw yr anweledig Dduw*, a *Hiliogaeth Dafydd*. Dan y rhai'n, ac amryw enwau a galwedigaethau eraill, y dywedwyd ac y mynegwyd am dano ef, gan yr hwn y mae etto enw, nad oes un dyn yn adnabod ond efe ei hun, yr hwn yw yr un tragywyddol Ffynnon o fendigedig-rwydd, a'r un gwerthfawr Achubwr; ac nid oes un arall ond efe, er ei fod yn cael ei enwi amryw ffyrdd, fel ag yr oedd ei Yspryd ef yn rhoddi ymadrodd, i'w amlygu ef i'r cyfryw yr oedd ei weision ef yn llefaru, yn prophwydo ac yn ysgrifennu am dano.

Ac yn awr, efe a bregethwyd i fynu trwy
y

gallu gynt o'r sanctaidd tragywyddol Dduw, dan yr enwad o *Oleuni*, yn yr Ynys hon o'r *Cenhedloedd*, megis y propwydwyd gynt gan *Esay* xlix.6. yr hwn a ddywedodd, *Gwael yw dy fod yn was i mi, i godi llwythau Jacob, ac i adferu y rhai cadwedig o Israel. Mi a'th rddaf belyd yn oleuni i'r Cenhedloedd, fel y byddych yn Iechydwrïaeth i mi hyd eithaf y ddaear*; yr hyn fydd un â thystiolaeth Ioan Pen. i. yn dywedyd, *Tn y decbreuad yr oedd y Gair, a'r Gair oedd gyd â Duw, a Duw oedd y Gair; bwn oedd yn y decbreuad gyd â Duw; trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth, ac hebddo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd; Tnddo ef yr oedd bywyd, a'r bywyd oedd (dal fulw) oleuni dynion; a'r goleuni fydd yn llewyrchu yn y tywyllwch, a'r tywyllwch nid oedd yn ei amgyffred. Yr oedd Gwr gwedi ei anfon oddiwrth Dduw a'i enw Ioan; yr bwn a ddaeth yn dystiolaeth, fel y tystiolaethai am y goleuni, fel y credai pawb trwyddo ef: Nid efe oedd y goleuni, eithr efe a anfonafid fel y tystiolaethai am y Goleuni bwn oedd y gwir Oleuni, yr bwn fydd yn goleuo pob dyn a'r fydd yn dyfod i'r byd, &c.* Ac yn gyttunol i hyn yw tystiolaeth *Simeon* gyfiawn, yr hwn a ddaeth trwy'r Yspryd i'r Deml; ac a gymmerodd y Dyn bach Iesu yn ei freichiau, ac a ddywedodd, *Yr awr hon, Arglwydd, y gollyngi dy was mewn tangnefedd, yn ol dy air; canys fy llygaid a welasant dy iechydwrïaeth, yr hon a barottoaist ger bron wyneb yr holl bobloedd, yn Oleuni i oleuo y Cenhedl-*
oedd,

oedd, a gogoniant dy bobl Israel. Hwn yw
 efe ym mherthynas pa un yr ydym yn tyft-
 iolaethu, mai ei Oleuni ef ydyw'r ffordd i'r
 Bywyd: *A hon yw'r ddamnedigaeth, ddyfod*
Goleuni i'r byd, a charu o ddynion y tywyllwch
yn fwy nâ'r Goleuni, canys yr oedd eu gweith-
redoedd hwy yn ddrwg: O herwydd pob un
(dal fulw) a'r sydd yn gwneuthur drwg, sydd
yn casau y Goleuni, ac nid yn dyfod i'r Goleuni,
fel na argyhoedder ei weithredoedd ef; ond yr
hwn sydd yn gwneuthur gwirionedd sydd yn dy-
fod i'r Goleuni, fel yr eglurhaer ei weithredoedd
ef, mai yn Nuw y gwnaed hwynt.

Yn awr y Goleuni hwn, ynghylch pa un
 y tyftiolaethodd gweision y Goruchaf, yw'r
 hyn a ddywedwyd am dano, ac a alwyd dan
 yr amryw enwau: O blegid yr eglurhâd hyn
 o Dduw mewn dyn sydd weithiau yn cael ei
 alw y Gair, yr Yspryd, y Ddeddf, a Gras
 Duw; yn awr y Gair, Goleuni, Gras, Deddf
 ac Yspryd ydynt oll un mewn natur, er eu
 bod dan amryw enwau: *Moses* a'i galwodd
 ef y Gair, ac a gyfarwyddodd at y Gair hwn
 yn y galon ac yn y genau; pa un, *Paul*,
 Dyn ag oedd gwedi ei oleuo, a ddarfu ail ad-
 rodd, gan ddywedyd, *Na ddywed yn dy galon*
(dal fulw) Pwy a esgyn i'r nef, hynny yw dwyn
Crist i wared oddi uchod; neu pwy a ddisgyn i'r
dyfnder, hynny yw, dwyn Crist drachefn i fynu
oddi wrth y meirw? Eithr pa beth y mae ef yn
ei ddywedyd? Mae'r Gair yn agos attat, sef yn dy
enau ac yn dy galon; hynny yw Gair y Ffydd yr
hwn

hwn yr ydym ni yn ei bregethu. Hwn yw'r Gair sicr y Prophwydi at ba un y mae *Pedr* yn cyfarwyddo i ddal fulw arno, megis ar ganwyll yn llewyrchu mewn lle tywyll, hyd oni's gwawrio'r dydd, ac oni's codo'r Seren ddydd yn eich calonnau chwi.

Y Goleuni hwn yw Deddf Yspryd y Bywyd, â pha un yr oedd *Paul* yn gydnabyddus, fod yn gwrthryfela yn ei feddwl yn erbyn deddf pechod a marwolaeth ag oedd yn ei aelodau: Y Goleuni hwn ydyw y Ddeddf yn y Galon, a'r Yspryd yn y rhannau oddi fewn, y Cyfammod newydd yr Hollalluog Ddŵ: Hwn yw yr hyn ag fydd yn troi yr enaid; pa ddeddf yr oedd *Paul* yn hyfrydu ynddo yn ol y dyn oddifewn; y ddeddf hon yw'r Goleuni, o blegyd pa un y mae Yfgyrthurau y gwirionedd yn tyftiolaethu'n aml: Hwn oedd y gras hynny a ddarfu *Paul* ddywedyd oedd yn dyfod â iechydwrïaeth, ac a ymddangosodd i bob dyn; pa *Ddeddf, Goleuni, Yspryd, Gras, Rhodd*, ddarfu mewn mesur, fel *Talentau Duw*, ymddangos i bob dyn ag fydd yn cael eu harwain, eu dysgu a'u tywys ganddo, i wadu pob *annurwioldeb a chwantau bydol*; ac nid yn unig felly, ond hefyd i fyw yn *sobr, yn dduwiol, ac yn gyfiarwn yn y byd* fydd yr awer hon: Hwn ydyw y Gras hynny ag oedd yr Arglwydd y Rhoddwr o hono, yn dywedyd wrth *Paul*, oedd ddigonol iddo ei achub ef oddi wrth y brofedigaeth, y swmbl yn y cnawd, ym mherthynas pa un yr oedd yr

yr un Apostol yndywedyd wrth yr Ephesiaid, *Trwy ras yr ydych yn gadwedig, &c.* a'r eglurhâd hyn o'r Yspryd a ddywedodd *Paul* am dano, pa un a roddir i bob un-er llefhâd. A hwn yw'r Yspryd da a roddodd yr Arglwydd i *Israel*, y sawl a *wrthbryfelant yn ei erbyn ef*, fel y darfu yr hên fyd, wrth ba rai y dywedodd yr Arglwydd, *Nid ymrysona fy Yspryd i â dyn yn dragywydd*; o blegyd pa air, *Deddf, Goleuni, Gras* ac *Yspryd*, a roddodd i fod yn arweinydd ac yn gyfarwyddid i ddynol-ryw allan o bechod, marwolaeth a thywyllwch, i ba rai y darfu dyn syrthio trwy anufudd-dod i gyfiawn ddeddf Duw, fel y rhagfynegwyd; y mae yr Ysgrythurau sanctaidd yn rhoi eglur a llawn dystiolaeth am dano, fel ac yr ymddangoswyd; ond yn awr, yr hyn ag sydd yn barod i godi yw'r gwrthddadl mewn rhai, dealltwriaethau pa rai ydynt heb eu hagoryd, ymofyniadau pa rai fy' i ddirna, a'u holiadau yn ol ffordd iechydwriaeth dyn sydd yn sefyll yn y doethineb hwnnw ag sydd oddi uchod, ac yn ewyllys a rheswm dyn gwedi ei afrywiogi allan o fywyd Duw, yr hyn yw, onid yw pregethu i fynu ymddangosiad y *Gair, Goleuni, Deddf, Yspryd* a *Gras* Duw oddifewn, a tueddiad i wneuthur Iesu Grift a'i ymddangosiad yn y cnawd; ei ddioddefaint, ei farwolaeth, ei adgyfodiad a'i esgyniad yn ofer? at hyn mi a atebaf, Nag ydynt; o blegyd ni ddarfu neb erioed, ac ni chant byth, yn wirioneddol weled, canfod, deall, adnabod a mwynhâu

mwynhâu y lleshâd o Iesu Grift a'i ymddangosiad yn y cnawd, ond fel y mae eu calonau gwedicael, yn cael, neu'ndyfod igaeleu hagar a'u dealltwriaethau eu goleuo gan y goleuni, yr hyn ydyw mesur o'r cyflawnder dwyfol o'th fod yn trigo ynddo ef, ac yn cael ei gyfrannu a'i ofod yn yr holl eneidiau anfarwol, fel cyffredinol gariad Duw, a ymystynwyd trwy Fab ei gariad i holl deuluoedd y ddaear, fel datguddiwr ac amlygwr o'i ewyllys ef, ac yn dyfod a deillio allan ei hun yn gyffredinol o'i gyflawnder dwyfol, canys y mae'r Ysgrythur yn tyftiolaethu fel hyn, *Pa ddyn a edwyn bethau dyn, ond yspryd dyn yr hwn sydd ynddo ef; felly belyd pethau Duw nid edwyn neb ond Yspryd Duw.*

Calonnau yr *luddewon* heb fod gwedi eu tymheru gan ras *Duw* yr hon yw *bywyd tragywyddol*, ni ddarfu hwynt ganfod, garu, na derbyn Crist Iesu, pan amlygwyd ef yn yr allanol gorphorol ymddangosiad hwnnw, ei thr hwy a'u gwrthodasant ef; er ei holl broffes o gariad, anrhydedd, a pharch i'r Prophwydi, a'u bod mewn disgwyliad o ddyfodiad y Messias, yr hwn yng nghyflawnder amser a ddaeth, ac er hyn ni ddarfynt ei dderbyn ef, ond yn lle hynny a osodasant eu hunain yn ei erbyn ef, yn cymmeryd cyfful o amser i amser pa fodd y gallant ei ladd ef, er eu bod mewn geiriau yn proffesu prysur ddiwygiad am dano ef: Felly yn y dydd, yr

oes

oes a'r genhedlaeth hon, y mae llawer yn cyfaddef yn eu geiriau eu bod yn credu yn ei ddyfodiad ef yn y cnawd, ac yn ei ddi-ddefaint ef, ei adgyfodiad a'i esgyniad; eithr gan fod eu ffydd yn sefyll mewn opiniynau allanol, ac heb ddim tu fewnol deimlad o ddiben ei ddyfodiad ef, na o rinwedd ei ddi-ddefaint, ei farwolaeth a'i adgyfodiad, &c. Y cyfryw ydynt elynion yn eu mheddyliau i ail ymddangosiad a'i ddyfodiad ef heb bechod i iechydwriaeth: Felly y mae angenrhaid am holl feibion a merched dynion i ddyfod atto, ac ufuddhâu i'r egwyddor ddwyfol hwn, yr hwn a ofodwyd yn eu cydwybodau gan y Duw byw tragwyddol, fel y gallo wrth hyn y llygad a ddalwyd trwy anufuddod gan dduw y byd hwn gael ei agor; canys, hyd oni ddaw hyn mewn rhyw fesur i gael ei effeithio, dirgelwch duwioldeb, yr hwn fydd fawr, ni allir ei weled na'i adnabod; ac am hynny y dywedodd Crist, yn gweled y Wraig o *Samaria* yn anwybodus o hono ef, yr hwn oedd, a'r hwn yw y dirgelwch mawr hynny, a Rhodd cariad y Tad, *Ped adwaenit ddawn Duw, a phwy yw'r hwn sydd yn dywedyd wrthyt, Dyro i mi i yfed, tydi a ofynnafit iddo ef, ac efe a roddasai i ti ddwfr bywiol.*

Yr ymdrech mewn Yspryd o genhadon a gweision y Goruchaf yn yr oesoedd a aethant heibio, oedd yr un ag y maent yn awr, fef,

fef, *I droi pobl o dywyllwch i oleuni, ac o fedd-
 iant satan at Dduw* : Nid wrth hynny yn un
 modd yn amcanu i wahanu yr ymddangosiad
 o Iesu Grift neu ei ddioddefaint, ei farwol-
 aeth, ei adgyfodiad neu ei esgyniad; ond i
 ddyfod â phawb ag fydd yn cael eu harwain
 ganddo, at yr hyn a agoro llygaid eu deall-
 twriaethau, trwy ba un hwy a ddeuant i'r
 fath gyflwr ac ysprydol ddealltwriaeth i wel-
 ed ac adnabod eu llefhâd trwy yr ymddang-
 osiad hynny o Iachawdwr y byd; o herwydd
 hyn yr ydym yn dystiolaethu, *Ag un offrwym
 y perffeithiodd efe yn dragywyddol y rhai sydd
 wedi eu sancteiddio*. Ond yma y mae gwrth-
 ddadl arall yn cyfodi, mewn rhai ag fydd
 gwedi dyfod mor belled ag i gyfaddef, *Fod
 egwyddor neu oleuni mewn dyn ag fydd yn dat-
 guddio pechod, ac yn dysgu dyn i wneuthur yn
 gyfiawon ac yn gyfartal, yr hyn y mae rhai yn ei
 alw yn foefoldeb, ond fod y goleuni a'r egwyddor
 bwn mewn dyn o briodoldeb archubus, a natur a
 thymmer y Duw byw, y mae llawer o eisiau
 dealldwriaeth yn gwadd, ac felly ydynt yn
 gwrthwynebu y gwirionedd, a thrangwyddo
 ar y Congl-faen, yr hwn yn wir a fu mewn
 amryw oesoedd i lawer o ddynion yn Faen-
 tramgwydd ac yn Graig-rbwysr, pa un y darfu
 miloedd wrth roi eu hunain i fynu i gael eu
 harwain gan eu doethineb a'u callineb eu
 hunain, ymwrthod, i.e. y rhei'ny a gyfrifwyd
 yn Ben-Seiri-Celfydd, ac yn broffeswyr o Dduw
 a Ubrist,*

• *Crist*, gan eu bod yn anwybodus o wreiddyn a hiliogaeth *Dafydd*, darfu, ac etto y maent yn gwrthod y Gongl-faen hon.

Yn awr, er mwyn y cyfryw oll ag fydd â dymuniad ar ol y gwir ac achubol wybodaeth o Iesu Grist, y mae ar fy yspryd etto ym hellach i agor a mynegi natur a rhinwedd i'r egwyddor a'r goleuni hwn; Ffynnon pa un ydyw yr anfarwol Dduw, y tragwyddol Cefn-fôr o'r cyaflwnder dwyfol, a'i natur a'i dymmer fydd un â'r ffynnon o ba un y mae yn dyfod: *Ioan* a dyftiolaethodd, *Yn y dechreuad yr oedd y Gair, a'r Gair oedd gyd a Duw, a Duw oedd y Gair. Ynddo ef yr oedd bywyd, a'r bywyd oedd oleuni dynion.* Efe hefyd dyftiolaethodd, *Nid efe oedd y Goleuni, eithr efe anfonafid fel y tyftiolaethai am y Goleuni, bwn ydoedd y gwir Oleuni yr bwn fy' yn goleuni pob dyn a'r fydd yn dyfod i'r byd:* Wele mae ffynhonell y goleuni hwn ydyw Crist Iesu, y *Gair*.

Eithr fe ddichon rhai holi fel hyn, *Ydyw Crist y Goleuni ym mhob dyn?*

I hyn mi a atebaf, Fod Crist trwy ei oleuni yn ymddangos ym mhob dyn; ac y mae'r goleuni ag fydd yn dyfod oddi wrth Grist ym mhob dyn; fel yr amlygwyd yn eglur o'r Ysgrythurau y gwirionedd: Ac er fy mod yn ei gyfrif ef yn ddiangenrheidiol i ateb y manol holiadau o'r cyfryw ag ydynt yn holi i adnabod llawer, ac nid y'nt yn rhodri

yn gyfattebol i'rbyn y maent yn ei adnabod; er
 hyn, er mwyn y cyfryw, dealltwriaethau pa
 rai ni agorwyd, ac etto ydynt yn ymofyn y
 ffordd i Seion, mi a chwanegaf y tebygoliaeth
 yma: Yr haul naturiol a osodwyd gan y Cre-
 atwr i oleuo y byd allanol, ac yn disgleirio allan
 o'i gorff fesur o'i oleuni a'i dymmer naturiol,
 yn llewyrchu ar y cyfiawen ac ar yr angbyfiawen,
 ac felly yn rhoddi allan yn feunyddiol o'r rhin-
 wedd ag sydd gynbenid iddo ei hun: pan b'o yr
 haul yn llewyrchu ar un-rhyw wrthddrych pa
 bynnag, yr ydym weithiau yn dywedyd, Mae'r
 haul yn ymddangos atcw; ac ar amserau eraill
 ni a ddywedwn, Yna y mae'r haul; y cymmwyf-
 der o un o'r ddau fath o ddywediadau, yr wyf
 yn meddwl ni chwestiyna neb; o blegyd goleuni
 yn yr ymddangosiad bynny sydd i'w weled, a
 rhinwedd yn cael ei deimlo, yn treiddiadu i adne-
 wyddiadein cyrphnaturiol, y goleuni a'r gwres hwn
 sydd yn ddiwabanol oddiwrth y cyflawnder; ac
 er ei fod yn llewyrchu ac yn ymddangos ei rin-
 weddol fywyd i, a thros yr holl ddaear, etto nid
 yw ei gorff yn un modd yn cael ei wahanu neu
 ei newid trwy oesoedd a chenbedlaethau. Ac
 felly y dywedaf fi, Fod Crist y Ffynnon gyff-
 redinol y Bywyd, Haul Cyflawnder, y Cefn-
 fôr a'r Cyflawnder o Oleuni, Bywyd a Rhin-
 wedd ysprydol, o ba le y maemesur o'i natur,
 ei dymmer, a rhodd yn cael ei gyfrannu, a'i
 roddi gan y Tad i holl feibion a merched
 dynion, sawl ydynt i gyd gwedi eu goleuo â'i
 C ym-

ymddangosiad ysprydol ef; ac er ni all yr ymddangosiad hyn gael ei alw yn lawnder, er hyn gan ei fod ef yn fefur o'r cyflawnder hynny, y mae ef yn un mewn natur a thymmer, ac yn ddiwahanol oddi wrth y cyflawnder: A thrwy ei rinwedd ef y mae bywyd yn cael ei gyfrannu feunyddiol i *feibion a merched dynion*, y sawl a ddisgwyliant am yr ymddangosiad o hono, fel am oleuni y boreu, ni's gallant fyw i Dduw hebddo ef; er hyn, nid ydyw efe yn goddef dim lleſhâd, neu newidiad, ond yr holl gyflawnder o'r goleuni dwyfol, bywyd a gogoniant fydd, ac a gaiff drigo gyd ag ef trwy bob oes a chenhedlaeth: Ac er fod gorchudd o dywyllwch gwedi cyſgodi calonnau rhai, felly pan byddom yn rhoddi tyſtiolaeth i gyffredinol ymddangosiad *Haul Cyflawnder* yn holl galonnau *meibion a merched dynion*, y maent yn barod i ddywedyd, *Mae yr fath dystiolaeth yn arwain i leibâu y gogoniant a'r anrhydedd ag sydd yn perthynu iddo ef, fel y mae efe i'r cyflawnder, yneistedd ar ddebeulaw y Tad*; yn casglu oddiwrth y cyfryw dystiolaeth, tra b'om ni yn tyſtiolaethu ei ymddangosiad ef yn ein calonnau, yr ydym yn cau allan ei bresennoldeb ef mewn man arall: Pa gasgliad, mi a ddywedaf, fydd mor afresymmol ac y byddo i neb farnu, o herwydd ein bod ni yn dywedyd *am leſwyrchiad neu ymddangosiad yr Haul, Mae'r Haul accw; neu, Mae'r Haul yn ymddangos accw; am hynny ein bod ni yn gwadu bodiad*

bodiad yr Haul mewn man arall: Canys y mae ei rinwedd ef yn cael ei gyfrannu i'n cyrph naturiol ni, pob un mewn mesur yn cael rhyw fwynhâd o rinwedd o oleuni'r haul naturiol, yr hwn fydd oleuni i'r llygad, fel ag y mae y llygad allanol yn oleuni i, neu o'r corph naturiol; a phwy bynnag ydynt, synhwyrâu anweledig pa rai ydynt gwedi eu bywhâu trwy effaith y rhinwedd ag fydd yn deilliaw oddi wrth yr *Haul tragwyddol o Gyfiawnder*, ydynt wrth hynny yn gweled ac yn adnabod fod y pethau hyn yn gyttunol â'r eglur ymddangosiad o'r gwirionedd yn ei rannau oddi fewn; ac mewn gwir deimlad o hono, gallant mewn gwirionedd roi y dystiolaeth sicrhon, *Fod Crist, yr Arglwydd, trwy ei Yspryd sanctaidd bywiol yn ymddangos iddynt, i fwynhâu eu beneidiau anfarwol bwynt*; a thrwy gredu yn y Goleuni, ac ufuddhâu i'w ymddangosiad, daethant allan o'r cyflwr hynny ag fydd wrthodedig gan yr Arglwydd, gallant oddiwrth sicr a phrofiadol adnabyddiaeth ddywedyd, *Y mae Crist ynom ni, gobaith y gogoniant*.

Ac felly, pan b'om ni yn cyfarwyddo pobl at y *Gair, Goleuni, Deddf, Gras, a'r Yspryd* hwn, nid ydym wrth hynny yn meddwl nad yw *Crist Iesu, Goleuni'r byd, a rhodd Duw, y gwir Iachawdwr, Prynw'r a Chymmodwr* o ddynol-ryw at Dduw.

Yn awr, y *Gair, Goleuni, Deddf, Gras a'r*

Yspryd hwn ydynt un mewn natur, yn arwain ac yn cyfarwyddo *eneidiau* ac *ysprydoedd* pob rhai ag ydynt yn ufuddhâu iddo i fynu at Dduw, y Ffynnon o ba le y mae ef yn dyfod; nid oes un dyn yn dyfod i weled ei natur ef, ond y cyfryw ag fydd yn cael eu harwain ganddo; canys yng ngoleuni Duw unig yn ymae dyn yn dyfod i weled goleuni ac i gael dealltwriaeth o ba le y mae ef yn dyfod; cyn gellir gweled a deall hyn yn gyflawn, y mae'n rhaid i feddwl dyn gael ei ddarostwng allan o'i holl ewyllysiau, rhedfau, cynhwysladau ac ymofyniadau i mewn i'r egwyddor o oleuni, ac yno i weled marwolaeth i'w ewyllys ei hun, ac i gael ei gymhwyso i'r egwyddor hwn; ac felly mae dyn yn dyfod i gael dealltwriaeth, i adnabod yr hwn fydd gywir, ac i fod yn yr hwn ag fydd gywir.

Yn awr, y neb ag fydd yn cael ei argyhoeddi a'i ymchwelyd gan yr egwyddor nefol hwn, yr hwn a ofodwyd yn y cydwylwch, gwedi ei roi yno i fod yn gyfarwyddwr ac yn arweinwr i ddynol-ryw, y maent yn cael eu harwain ganddo allan o'r tywyllwch ym mha un y buont, tra etto yr oedd y *Goleuni yn llewyrchu yn y tywyllwch*, ym mha dywyllwch ni all un Dyn byth gynhwyso y goleuni a'r gras ddwyfol hwn, ag fydd ar amserau yn cyffroi ar ddynfder dealltwriaeth Dyn, yn argyhoeddi ac yn eglurhau y tywyllwch, ac yn peri i Ddyn glywed y llais

llais distaw hwn, yn cyffroi mewn dyn ger
bron Duw; ac felly yn parhau yn feuuyddiol
heb gyfnewidiad, yn argyhoeddi dyn tra
parhâo mewn *gwrthbryfel* ac *anufudd-dod* holl-
amser *ei welediaeth ef*, ac yn boddloni a rho-
ddi heddwch i ddyn pan fyddo ef yn ufudd-
hâu.

Yr egwyddor hwn o oleuni fydd yn trigo
yn gyflawn yn ei burdeb ei hun; ac er
ddichon dyn newid ac arallu, a myned oddi
wrtho, a gwrthryfela yn ei erbyn ef, ac wrth
hynny yn dyfod fel un o'r rhei'ny ym mher-
thynas pa rai yr oedd *Job* yn dywedyd, oedd
*yn gwrthwynebu y goleuni, ac nid ydynt yn ad-
nabod eu ffyrdd; ond rhoi ffordd i weithrediad
duw y byd hwn, i gael eu harwain allan i'r
petbau fydd ddisflannedig a darfodedig*; Etto yr
egwyddor hwn sy'n aros yn anghyfnewidiol
ynddo ei hun, yn bod oddi wrth yr anghyf-
newiol Dduw, ac yn aros gyd â dyn hyd y
cymmerir ef oddi wrtho, ac efe yn cael ei
daflu i'r tywyllwch eithaf.

Y gweithrediad cyntaf o'r goleuni nefol
hwn, ym mhlith y cyfryw ag fydd gwedi eu
hargyhoeddi ganddo, a'u troi atto, rhodd y
Tad; yr hyn a ddarfu Crist Iesu yn ei ddam-
meg i'r *Iuddewon*, ei gyffelybu i *ronyn o bâd
mwestard*, ac i ychydig *surdoes*, yr *hwn a gym-
merodd Gwraig ac a'i cuddiodd mewn tri phecc-
caid o flawd, byd oni surodd y cwbl*, fydd i
ddangos i ddyn ei dufewnol gyflwr a'i sefyll-
fa; a'r cam cyntaf yn ffordd y Bywyd yw,
C 3 i gael

igael ei droi at yr egwyddor sanctaidd hwn, ag fydd yn dyfgu yr ufudd i adnabod Duw yn gadwedigol; a phan byddo dyn trwy yr egwyddor hwn yn cael gwir olwg a theimlad o'i gyflwr fyrthiedig, ac i weled pwy fodd y darfu ef droseddu yn erbyn y Duw tragywyddol yr hwn a roddodd iddo fywyd ac anadl, y fawl fydd, er hyn, yn *birymaros*, ac yn *disgwyl etto i fod yn rassaen*, ac yn *curo wrth ddraes y galon*, ac a *ymorcheftodd trwy ei oleuni nefol*, y gwir olwg a theimlad o hyn a dorra yr galon, ac a dynera'r yspryd o flaen yr Arglwydd; a than y teimlad pwyfig o'r baich mawr o bechod ac anwiredd, ac yno y bydd cri yn myned allan, *Fy mbechodau fydd yn rhy drymion i mi eu dioddef*, a'm *camweddau a aethant dros fy mben*; fel y darfu Paul, gan ddywedyd, *Ys truan o ddyn wyf fi! pwy a'm gwared oddiwrth gorph y farwolaeth hon?* Ac yma y mae'r llygad yn cael ei agor ag fydd yn ei weled ef, yr hwn a ddarfu dyn yn ei anufudd-dod ail wahanu, ac yn ei ofod yn gywilydd; a chwedl'n fe fydd o'i achos ef ddyddiau o alar a gwylofain; ac hyn fydd yn wirioneddol yn amser blinder *Jacob*. Ac yn y teimlad o'r cyflwr fyrthiedig alarus hyn, ac hir-ymarosiad yr Arglwydd, ac hir-ymorcheftiad o'i yspryd ef, di weli, mai ynghyfiawnder Duw, *marwolaeth tragywyddol allai fod dy gyflwr*; ond yr hyn ag fydd yn dyfod i'r teimlad yma, a ennilla ddiogel gri yn yr enaid anfarwol, am *Waredwr a lachawdwr*, a rhydd

a rhydd it' hefyd wir deimlad a golwg, *nid oes un ffordd i'th enaid gael ei waredu, ond yn a thrwy drugaredd Duw, trwy Iesu Grist; yr hyn, di weli, ni all mewn un ffordd arall yn effeithiol gael ei ddechreuad ynot ti, ond yn ffordd barnedigaeth yr Arglwydd; canys trwy farn y gwaredir Seion, a'i hymchwelwyr â chyflawnder: Ac yma hefyd di weli fod yn rhaid i'r mesur o ddioddefiadau Crist ag fydd etto ar ol gael ei gyflawni ynot ti, o herwydd ni all neb fyned un ffordd arall i fywyd heddwch a thangnefedd gyd â Thad yr ysprydoedd, ond y ffordd y darfu Tywysog eu hiechydwrïaeth fyned, a hynny oedd trwy farwolaeth; ac yma di ddechreui gryfhau dy hun â'r un meddwl: Canys ni phallodd neb bellach oddi wrth bechod, ond fel y maent yn dioddef yn y cnawd croeshoeliad ei wyniau a'i chwantau ef; ac yn y cyflwr yma i weled ac adnabod diben pregethu'r efengyl, yn dyfod i'w adnabod ac yn tyftio yr hyn oedd ac fydd, *fel y bernid bwy yn ol dynion yn y cnawd, ac y byddent fyw yn ol Duw yn yr Yspryd: Ac yn yr ysprydol a'r tufewnol deimlad a'r ymarferiad hyn, yr Arglwydd Hollalluog Dduw a ddarostwng ei glust, ac a ateb gri dy enaid deffröedig, ac a amlyga air ei allu fel y bydd pawb yn y sefyllfa a'r mynediad hwn, yn adnabod ei fod yn llym-mach nag un cleddyf dau-finiog, ac yn cyrhaeddyd trwodd, byd wakaniad dy enaid anfarwol, oddiwrth yspryd a natur trofedd a'i feunyddiol**

foi weithrediad, fel y mae darostyngiad ac anufudd-dod yn cael eu rhoi ynddo, *yn cyrr-bacddydd trwodd, ac yn gwneuthur gwahaniaeth rhwng y cymbalau a'r mēr*, yn rhoi i ti beunydd wybodaeth o feddyliau a bwriadau dy galon.

Ac fel y mae'r enaid, y meddwl a'r galon yn rhoddi i fynu yng nghariad Duw, i'w ganlyn ef yn ewyllysgar yn ffordd ei farnedigaethau, ac yn rhoddi i fynu at *gledddyf yr Arglwydd, yr bwn fydd i'r cleddyf; a'r bwn fydd i ddynstr, i gael ei ddynstrio*; fel hyn y llwydda gwerthfawr waith yr Arglwydd. Ac er fod hyn yn amser o *alaeth, o flinder, poen ac ing*; etto, er hyn, mae yn amser da: am hynny, *na ymdrech i ddyfod oddi tano, na dyfod ar frys 'chwaitb; canys y gwir dduwiol dristwch fydd yn gweithio gwir edifeirwch o'r hyn ni fydd edifeirwch o boni*: Ac ar ol y gwir edifeirwch, fe ganlyn y gwir adnabyddiaeth o *faddeuant a rhyddbâd*; ac felly dy anwireddau trwy farnedigaethau'r Arglwydd Hollalluog Dduw a ddilêir; a chwedî'n, amseroedd o adnewyddiad a fydd yn dyfod oddi wrth bresennoldeb yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant ei gadernid ef.

Ac fel y mae ffyddlon ymarosiad yn y tufewnol wiliadwriaeth, a parhâd ufudd-dod i'r goleuni nefolaidd hyn, ym mha un yr oedd adnabyddiaeth o ddechreuad gwaith Duw yn yr enaid, yno y byddant yn myned yn y blaen o gam i gam yn ol traed praid
Crist

Crist Iesu, a tyfiad o nerth i nerth, dros be-
chod a'r natur o hono, ac o un râdd o ras i
arall; ac fel y bydd ffyddlon barhâd yn yr
egwyddor ddwyfol hwn, llygad y dealltwr-
iaeth fydd yn fengl; ac yma pob peth a
ddarfu, ac fydd yn rhwystro, fydd yn wele-
dig, a'r enaid byth yn tasgu naill ochor oddi
wrth y tu fewnol ymdrech, hyd oni fyddo'r
hyn a f'o'n rhwystro yn cael ei gymmeryd
ymaith, ac hyd oni weli pob rheolaeth ac
awdurdod o'r gelyn yn cael ei orchfygu dan
draed Enneiniog yr Arglwydd, a'r llywod-
raeth yn yr enaid ar ei ysgwyddau ef, iawn
pa un ydyw i deyrnasu dros bawb.

Ac yma y mae *iachawdwriaeth*, *prynedig-*
aeth, ac *adnewyddiad* yn cael ei feddiannu yn
effeithiol trwy *ffydd*, a'r *effeithiol weithbrediad*
yr Hollalluog allu, a braich yr Hollalluog
Dduw, i ba un bydded y gogoniant o'i waith
ei hun yn dragywyddol; ac felly yma y bydd
tyfiad a chynhyddiad, hyd ne's byddo dyfod-
iad i'r *cystwr* a'r *ddekw* werthfawr hwnno,
ym mha un yr oedd dyn cyn y Cwyp.

Y gau

Y gau Lwybrau, Ffyrdd ceimion,
Dichellion, a Rhwydau yr Gelyn
wedi ei eglurhâu.

YN awr, pan byddo'r meddwl yn cael ei droi at yr egwyddor nefolaidd dwyfol hwn, ac wrth hynny gwaith yr Arglwydd yn dechreu, yr hyn fydd fel y dywedwyd o'r blaen, yn dyfod â dyn i wir deimlad ac adnabyddiaeth o'i gyflwr a'i sefyllfa, y pryd hynny y bydd i'r un difrodwr a ddaeth â dyn i gaethiwed ar y cyntaf, ac a'i cadwodd ef mewn caethiwed, fydd yn dechreu gweithio yn gyfrwys, ac yn ymorchestu bob ffordd i ddistrywio gwaith Duw a ddechreuwyd yn yr enaid; ac fel y gallo gwblhâu ei ddiben, efe a fydd yn myned o amgylch bob ffordd yn disgwyl am fynediad, ac yn gosod ei demtiadau yn gyfattebol i dueddiad neu ogwyddiad y creadur.

O's bydd y galon a'r meddwl yn cael eu darostwng i lawr dan deimlad pwyfig o'u hanwiredd, y pechodau a wnawd yn dyfod mewn trefn, a'r amryw drosedd mewn golwg trwy ba rai y tristwch a'r chwerwedd fydd fawr, yma y mae'r gelyn yn dechreu ei ymnewidiau, ac er fod ei ymddangosiad yn gyffelyb i'r goleuni, etto ei natur ef fydd wrthwynebol ynddo; canys er hyn y goleuni a'r ymddangosiad o Dduw fydd yn rhoi y sicr ddealldwriaeth o'r tu fewnol gyflwr,

ac

ac yn dyfod â thrifwch o herwydd pechod,
 ac yn dangos y mynydd o anwiredd a'r bryn-
 niau uchel o drofedd, etto yn ei weithrediad-
 iadau yn ynnill oddi fewn gobaith dirgel o
 orchfygu trwy allu'r Arglwydd, ond y pryd
 hynny y gwelo'r enaid yn darostwng i lawr
 fel y dywedwyd o'r blaen, yn fynych yn
 gorthrymmu. a darostwng y meddwl i ang-
 hrediniaeth o byth orchfygu, wrth hynny yn
 amcanu taflu i lawr yr enaid i anobaith; yn
 gwybod o's gall ef orchfygu, ei fod yn cadw
 etto dan ei allu ef, er ei fod dan ymddangos-
 iad arall; ond pawb ag ydynt yn ymarferyd
 yn y fath yma, yn diſgwyl ar yr Arglwydd
 yn sef, â'r meddwl yn aros yn y goleuni,
 y rhwyd hon fydd yn cael ei hamlygu; o
 o blegyd, fel y dywedais, "er fod y gwir
 "ymddangosiad o oleuni nefol Duw a'i ras
 "yn dyfod ag amfer o drifwch, gofid a
 "phoen; etto nid yw y trifwch hwn yn
 "drifwch heb obaith;" ond gwaith y gelyn
 yw dyfod i'r trifwch, gofid a'r poen, heb
 obaith, ac i dynnu'r yspryd i lawr i 'stafell-
 oedd o dywyllwch, pa le nid oes trefn.

Ond yn awr pan byddo gelyn heddwch
 dy enaid yn cael ei amlygu yn y weithrediad
 hon, a'r galon a'r enaid yn cael trwy gariad a
 gallu Duw ei gyffuru, ei annogi, ei adnewy-
 ddu a'i godi i fynu i fefur o obaith a bodd-
 londeb bywiol; yna'r hên Saph fachog gyf-
 rwys a ymorchesta i dynnu oddi wrth y feu-
 nyddiol tufewnol ymdaith, fel na ddygo allan
 farn

farn i fuddugoliaeth, ac i dynnu y meddwl
i gau dyb o ufudd-dod a diwidrwydd, pan
nad oes arosiad yn yr hyn ag fydd yn rhoi
gwir olwg a theimlad o'i gyflwr a'i fefyllfa:
Ac fel o'r blaen, efe a fynnai ddistrywio'r
gobaith, yr hwn fydd fel angor yn ddiogel
ac yn sicr; ac felly yn awr, ar y llaw arall,
efe a fynnai ynnill gau obaith ac ymddiried,
ac fel hyn i ddyfod allan o'r feunyddiol
groes, trwy ba un y natur a ddarfu arallu
oddi wrth Dduw, dylai gael ei ddistrywio.

Ac o's bydd gweithrediadau y gelyn yn
weledig, ac yn cael eu gorchfygu yn y di-
chellion a'r rhwydau yma, a'r gwaith yn
llwyddo ar y llaw ddeheu a'r affwy, hyd oni's
bydd llawer yn cael eu darostwng, a hynny
trwy ufudd-dod feunyddiol i'r gallu nefol-
aidd, y mae llawer yn cael eu gorchfygu,
a'r galon a'r meddwl mewn mesur yn cael eu
glanhâu, a hynny trwy bur ufudd-dod a ffydd-
londeb ddiysgog yn y goleuni hyn o gyfiawn-
der, a chynnydd da yn cael ei wneuthur trwy
weinidogaeth damnedigaeth, yr hwn fydd
ogoneddus yn ei amser, a bod rhyw beth
o bur heddwch a'r llawenydd nefol yn tar-
ddu a chyfodi yn y galon a'r enaid; ac yma
etto y gelyn a fydd yn gyfrwys ar waith i
dwyllo ac i arwain naill ochr, yn perfwadio
yn awr i eistedd i lawr, fel pe buasai'r gwaith
gwedi terfyn; ac fel hyn yn cael ei arwain
allan rhag ymborthi ar Bren y Bywyd i ym-
borthi ar Bren Gwybodaeth da a drwg: Ac
felly

felly i arwain allan y rhyddid i dorri gorchymyn yr Arglwydd; ac yma ar y cyntaf y mae yn tynnu'r meddwl allan yn gyfrwys ac yn ffalst i gymmeryd ychychig rhyddid, ac yn rhyw fefur yn tynnu'r meddwl oddi wrth y diwyd ofal, y dychryn, yr ofn a'r arfwyd yr oedd ef ynddo o'r blaen yn nhu fewnol ymdaith yr Yspryd; Ac yma o's gall y gelyn cyfrwys difrodedig ond tyccio ychydig, efe a'i arwain ef allan o'r bywyd diniwaid diddrwg; ac felly o 'chydig i 'chydig a arweina ychydig allan, ac yn raddol yn agor llygad i weled rhyw beth yn y pethau allanol weledig, ag a ddichon mewn rhyw fefur hoffi yr meddwl; ac fel y bydd ef yn tyccio yma, ac yn per. ei waith i lwyddo, pa un y mae ef yn ei wneuthur yn gyfrwys, yn raddol ac yn ddirgel, y llygad a agorwyd yn dyfod drachefn trwy anufudd-dod, i fod yn rhyw fefur yn ddall; ac yma colled a adnabyddir cyn y byddo'r diofalus yn rhagweled. Ac felly gweithrediad y gelyn yn gyntaf yw, *i beri y cyfryw wneuthur llong-ddrylliad o ffydd mewn mesur bychan*, hynny yw, nid i gael y beunyddiol gred i sefyll yn y gallu; y beunyddiol fwynhâd o ba un, fydd yn dyfod i ymadael o 'chydig i 'chydig, ac yn troi oddi wrth y gallu o dduwioldeb i ffurf o hono: Ac er hynny ar rai amferoedd y tragwyddol allu o'r Arglwydd Dduw a ellir ei deimlô yn y cyflwr hyn, etto nid oes yno feunyddiol ymosyniad ar ei ol ef, i fwynhâd o hono,

fel ag i wir adnewyddiad a chyffur, yn cael ei golli, a delw yn codi yn ei le ef; a'r gelyn yn parottoi, ac yn rhoddi rhyw wrthddrych neu wrthddrychau, i gymmeryd i fynu y meddwl fel ag y gallo ef bob ychydig ddyfod i mewn, a halogi'r meddwl, a'i dynnu ef oddi wrth ei wir Arweinydd, megis i wneuthur llong-ddrylliad o'i gydwybod dda.

Ac yn awr, o's bydd y gelyn yn weledig yn y cyfryw weithrediadau, cyn y gallo effeithio ei waith, i ddyfod â marwolaeth a thywyllwch drosodd drachefn, a bod gallu yr Arglwydd yn torri ei rwydau ef, ac yn rhoi gwir a phwyfig deimlad o hono, trwy ba un y mae trallod a phoen yr yspryd yn dyfod, yma etto fe fydd yn gwedd-newidio, ac yn dechreu gweithio fel yn nechreuad y gwaith, yn gyffelyb i *golledig allu'r Arglwydd* yn ceisio dyfod â'r meddwl i anobaith o byth gael dyfod i'r cyflwr gynt; ac wrth hyn yn ceisio tynnu'r meddwl i edrych arno ef a ddarfu frathu, fel y b'o i feddyginiaeth, yr *enaid gwaredig allu yr Arglwydd* yn cael ei deimlo am dano, neu edrych atto; ond yma, *fel y mae gwir barch i'r Arglwydd, a disgwyliad arno ef yn ffordd ei farnedigaethau, yn bod o ffydd a hyder i sefyll yn ei allu ef*, yr ymchweliad a feddyginiaethir; ac wrth ddychwelyd a diwyd gadw yn y goleuni, gallu yr Hollalluog Arglwydd Dduw a weithia dros yr hwn a gafodd niwaid, ac a amcanodd fel
llew

llew rhwadwy i ddistryw, &c. ac felly yn
arwain i'r ffordd drachefn.

Ond pan b'o gwaredigaeth yn adnabydd-
us eilwaith o'r rhwyd farwol hon, a'r gwaith
etto yn llwyddo hyd oni 'sgubir a harddir
y tŷ, ac yr ydys yn adnabod a theimlo'r my-
nediad o farwolaeth i fywyd, a'r weinidoga-
eth o ddamnedigaeth wedi myned trwyddo,
a'r yspryd ag oedd yn rheoli yn y cyflwr o
anufudd-dod ei fwrw allan, a datguddiadau
o'r hyn ag sydd yn blaenori mewn gogon-
iant, y weinidogaeth o'r yspryd yn adnab-
yddus, yma y gelyn a fydd etto yn gwedd-
newidio, â'i holl allu a'i nerth yn y gwedd-
newidiad fel *Angel o oleuni*, yn gweithio trwy
ei brofedigaeth ar y llaw ddehau a'r affwy:
Canys lle bydd datguddiadau yn y dealltwr-
aeth, a phrophwydoliaethau trwy weithred-
iad y gallu tragywyddol, llawenydd a dar-
dda yn y galon, y pryd hynny y gelyn a
weithia yn ddirgel ac yn ffalst, i dynnu y
meddwl o ddyffryn gostyng-eiddrwydd; ac
o's bydd ef yn tyccio yma i arwain allan o'r
drigfa ddiogel hon, efe a weddnewidia i ar-
wain y meddwl allan trwy gynhyrfiadau a
gwedd-newidiad ei yspryd a'i allu ef, i or-
modedd, ac wrth hynny yn ceisio distrywio
y gwir enedigaeth ag sydd yn dyfod allan,
ac felly i ddyrysu'r meddwl a'i fryfio ym
mlaen trwy opiniynau dychymygol, i ddi-
anrhydeddu enw y Duw byw, ac i ddis-
trywio

trywio ei waith ef, yr hyn a ddaeth allan trwy driftwch a phoen.

Ac o's na all ef dyccio yma ond fod goleuni yr Arglwydd yn ei amlygu ef, a gallu yr Arglwydd yn gweithio dros ei ymddangosiad ef yno, fe fydd ar waith *i dynnu'r meddwl o'r gwiliadwriaeth, o'r beunyddiol ddychryn ac ofn, ac o ryddid meibion Duw, y cyfryw ryddid fydd yn unig i wasanaethu'r Arglwydd*; o herwydd fod goruchafiaeth yn cael ei deimlo mewn rhyw fefur, a'r boreu o gyffur a diddanwch ei fwynhâu, a moliant yn cyfodi yn y galon i'r hwn a ymwelodd ac a waredodd, y gelyn fydd barod yma hefyd i dynnu y meddwl allan o *ddyffryn gostyngieddrwydd, ac o'r cystwr sefydledig o lariaidd a manol wiliadwriaeth yn y goleuni*, wrth hynny yn gwneuthur y creadur yn afradlonus i ddifa ei ran, i afradloni allan ei fwyniant wrth *redeg a dringad i fynu i abertbu ar y mynyddoedd, ac yn rbedeg o flaen arweiniadau, tywyfiadau, a chynbyrfiadau gallu yr Arglwydd*, i lefaru maes y *prophwydoliaethau a'r datguddiadau*, heb fod yn cael eu harwain i hynny gan y Gallu tragywyddol a ddarfu ar y cyntaf agor y galon; ac yma y mae sail y perygl guddiedig a ddaeth allan, hwnnw a ddarfu ag fydd yn gwywo, ac yn *dysod i ddim*.

Eithr yn awr, lle mae y gelyn yn weledig ac a eglurwyd yn yr holl weithrediadau rhagddywededig, ac nid all dyccio trwy yr rhwydau, maglau, croglathau, a'r profedig-aethau

aethau rhagddywededig, ni phaid fyned oddi
amgylch fel llew rbuadwy, gan geisio y neb a
allo lyngcu, a pha fodd y gall ef etto gael my-
nediad; felly y mae ef yn gosod ei demtiad-
au yn gyfattebol i'r yspryd, tyfiant, galluog-
rwydd a thueddiadau o bob un. Yn awr, yn
 ol i waith da'r Arglwydd ddechreu llwyddo,
 a bod llaw ddehau iechydwriaeth Duw wediei
 datguddio yn rhyfeddol, ac a *amlygwyd yn*
bynodol, i ddyfod allan o dir yr Aipht o dy-
wyllwch ysprydol; ac i'r Arglwydd dderchafu
ei fraich yn ysprydol, wrth roi amryw ware-
digaethau bynod oddi wrth y defroedig elyn, ac
 yn fynych a ymborthodd o'i ymborth ne-
 fol, agwneuthur i'r graig roddi dwfr i'r sych-
 edig, a'r amryw droion hynny naill ochr yn
 y ffordd trwy yr anialwch gael eu gweled ar
 eu *mynediad allan a'u hymchweliad oddi wrth*
 brofiad o'r gallu tragywyddol a gawfant eu
 datguddio, ac fod yno fynediad trwy'r *afon*
o farn, a'r Gallu alluog a braich y tragyw-
yddol Dduw yn bwrw allan y gelyn hwn a
 breswylodd, lle oedd *bâd Abraham* yn unig
 i breswyllo, ac fod y rhyfel hwn mewn mesur
 mawr ar derfyn, a rhan o'r *Wlad dda* yn cael
 ei mheddiannu a'i mhwynhâu, *sef y Wlad ag*
sy'n llifeirio o laeth a mêl ysprydol, ac a yfasant
o firwyth y Winwydden; yma hefyd fel yn y
poen rhagddywededig, se fydd yr ben elyn cyf-
rwys balch yn gweithio, fel y gwnaeth ef â
Israel allanol, yn peri Jeshurun fyned yn frâs,
 ac i wingo yn erbyn y gallu gynt, yn arwain y
 D 3 meddwl

meddwl allan trwy fwynhâd o'r hyn ag fydd dda yn ei le, i esmwythdra; ac felly i *ang-bosio'r Arglwydd yr hwn a wnaeth ac a luniodd dyn, ac a ddaeth ag ef i wlad o esmwythdra, i ddiystyru Craig ei iechydwriaeth*; ac felly yn arwain i gyflwr esmwyth, mewn proffes, ac yn tynnu ymaith y meddwl oddi wrth y tu fewnol fwynhâd o rinwedd, i ofod delwau i fynu yn y galon, ac i wasanaethu duwiau eraill o *arian ac aur, a delw, proffes heb fywyd a mwyniant*: Ac i'r cyflwr a'r modd hwn y darfu yr hên elyn dyccio i arwain pobl, a ddarfu trwy amryw oesoedd weled y gweithredion mawr a nerthol yr Arglwydd, ac o amser i amser a welsant fraich yr Hollalluog Dduw yn oftyngedig, ac a fawrhâodd yng ngolwg ei elynion er eu mwyn hwynt; *er hynny, fel y rhagddywedwyd, bwy a ymadawsant oddi wrth yr Arglwydd, ac oddi wrth y tufewnol deimlad o'i allu tragwyddol ef*. Yn awr, yr yspryd a fwriwyd allan ac a rodiodd mewn lleoedd fychion, ac yn cymmeryd atto *saith o ysprydion eraill yn waeth nag ef ei hun*, ac yn dychwelyd, yn temtio, yn tyccio ac yn dyfod i mewn, ac yma yn wir y mae'r diwedd yn waeth na'r dechreuad; canys yn y dechreuad, er i'r gelyn gael ei allu a'i reolaeth, etto yr oedd yno deimlad o bono, a'r galon a'r meddwl oeddynt *isel a thyner, a chwedi dyfod mewn gwir dlodi*, ac yr oedd galar o flaen yr Arglwydd o eisiau goruchafiaeth: Ac yn y cyflwr hwn o ddarostyngiad, drylliad calon a thynerwch yspryd

yspryd, ym mha un y mae'r Arglwydd yn cymmeryd hyfrydwch, ac am hynny yn ei ddiderfyn anfesurrol garedigrwydd a ymwelodd ac a wnaeth ei bryniad â chadwedigaeth ei fraich a'i allu ef yn ddatguddiedig: Eithr yn awr, yn y cyflwr arall y mae'r meddwl yn uchel, y galon yn fras ac yn llawn, ac mewn esmwythdra gwedi myned allan i garriad y byd a'i bethau, trwy ba rai y mae'r Arglwydd yn cael ei anghofio, yr hwn yn y dechreuad oeddent yn ymofyn ac yndisgwyl am dano; ac yma y mae'r Graig a'r gallu o ychydig bris, o blegyd y prisiad fydd ar beth arall; ac yma y mae dau ddrwg mawr yn cael ei wneuthur ar unwaith; sef, *Hwy a adawsant y ffynnon o drugareddau bywiol gynt, ac a gloddiasant iddynt eu hunain byderwau wedi torri, proffes na ddal ddwfr, dim ymborth, dim llawenydd, a dim beddwch na chyssur parhâus.* Ac fel hyn y darfu'r gelyn dyccio trwy amryw oesoedd i ddyfod â miloedd oddi wrth eu mwynhâd o Dduw yn y cyflwr pur, tyner, drylliedig, cystuddiedig, cyfiawn yma, yr hyn a ddarfu ac y mae yn effeithio trwy ei weithrediadau a'i gyfrwyfder, a hynny yn raddol; ei gam cyntaf fydd i ddyfod â ni oddi wrth y ddiysgog, feunyddiol, sicr ddisgwyliad, ac yn peri i'r meddwl cnawdol a'r cnawd gymmeryd ychydig ryddid, a hynny yn raddol, ac megis yn anweledig, yn cymmeryd ond profiad a hyspys fwyniant o hyfrydwch ynddynt, ac wrth hynny yn dallu ychydig ar y llygad,

ac

ac felly, yn hudo i ychydig fwy o ryddid :
 Weithiau ei ddechreuad yw tynnu allan oddi
 wrth ufudd-dod yn y cyfryw bethau ag oedd-
 ynt yn ei ofyn oddi wrthynt yn y dydd o
 bethau bychain; weithiau i *amryw eiriau* allan
 o'r *gwiliadwriaeth*, nid mwyach i fod megis
Ceidwad y drws yn nbŷ'r Arglwydd, ac felly y
 mae'r *gelyn* yn gweithio i wneuthur y cyfryw
 bethau i edrych yn bethau bychain ac o y-
 chydig fri, wrth hynny yn tynnu ymaith yn
 y pethau hyn *dramgwydd y groes*; ar y pryd
 hynny y galon a'r meddwl yn myned allan i
 wneuthur parottoad i'r corph i gyflawni ei
 drachwantau, naill ai mewn *bryd*, *diod*, *gwisg*,
 neu'r cyffelyb, yr hyn oedd y gwirionedd yn
 yr amfer a aeth heibio yn eglurhâu ac yn am-
 lygu gallu Duw, *croes Crist*, a groefodd, ac
 mewn mesur a arweiniodd o honynt i wiliad-
 wriaeth, mewn gwir ofn a sanctaidd ddych-
 ryn, nid gwneuthur parottoad yn un modd
 i gyflawni ei drachwantau ef; ond yn arwain
 y creadur mewn arferiad yn gystal ag mewn
 egwyddor brydferth-wych, ac allan o bob
 gormodedd, yn gadael y creadur i adnewy-
 ddu ei natur, ac nid i borthi ei chwantau.

Eithr etto y mae'r gelyn yn gweithio trwy
 raddau yn ffalst ac yn ddirgel i arwain allan
 o'r *rhyddid croes Crist Iesu gallu Duw er iech-
 ydwriaeth*, a rhydd-did i'r cnawd drachefn,
 ac wrth hyn yn ennill ychydig bellach fy-
 nediad; ac er fod y *gelyn* yn gweithio i dynnu
 allan y meddwl i gam ryddid, ac i *amryw eiriau*
 mewn

trafferth, masnach ac *ymarweddiad*, ac i *gariad*
y byd, a'r *gelyn* f'allei yn cyttuno â hyn; ie,
 ac ar amryw amferoedd fe allir teimlo *gallu*
Duw mewn mesur, yr hyn yn wir sy'n gwei-
 thio, nid mewn derbyniad, ond i dynnu allan
 o'r rhwyd; eithr *duw y byd bwn* trwy'r amfer
 hyn a ddallodd y llygad, a dywyllodd y ga-
 lon, ac a dwyllodd y dealltwriaeth, ac nid
 oes yno deimlad nac adnabyddiaeth o fedd-
 wl ac o *allu yr Argkwydd* yn ei weithrediadau,
 neu wir deimlad o'r *methiant a graddol gyf-*
rwys weithrediadau y gelyn; canys y *broffes*
 allanol a'r *cydffurfiad* iddo a allir gadw atto
 mewn mesur helaeth, yr hyn fydd esgus dan
 ba un y gall y gelyn weithio yn ddiweledig
 gan yr anwiliadwrus: Ac felly y gelyn am-
 ryw weithiau yn arwain yn gyfrwys o gam i
 gam, hyd ne's arweino allan o allu duwiol-
 deb, a distrywio y tyner enedigaeth, yr hyn
 yn amfer y *tyner ymweliadau* a neillduwyd;
 ac felly yma yn awr fe fydd yn tyddu yn u-
 chel, yn fras ac yn dew; a'r cyfryw fydd yn
 galw gweithrediad Duw yn ei rannol allu,
 chwimau a dychymygion, ac fel *Jesurun* yr
 hwn a wingodd ac a droiodd yn erbyn rhan-
 nol allu y galluog Dduw, canys y cyfryw
 fydd yn boddloni oreu gyd â thebygolïaeth
 neu ddelw; o blegyd y maent yn caru siom-
 medigaeth yn noethineb y dyn doniog a goll-
 odd ei ffordd, trwy fyned oddiwrth y gallu,
 nid yn disgwyl yn wastadol ar bob achos i gael
 ei arwain ganddo: Felly yma y mae'r *clust*
cosiedig

*cofedig, ac yn pentyrru iddynt eu hunain atb-
 rawon i foddloni eu hunain, i foddloni hwn ac
 i gynnal i fynu hwn, ac yma y mae Jezebel
 yn cael ei dioddef a'i chynnal i fynu; pa
 gamfyniad a ymlusgodd i eglwys Phyatira,
 ac ym mhob oes i'r rhei'ny ag aethant oddi
 wrth y cyflwr drylliedig a thyner, i'r cyflyrau
 a eglurwyd o'r blaen, y darfu iddynt, ac y
 maent yn dioddef y Jezebel yma, yr hon a
 fwrir ar wely o boenau a'i holl blant eu lladd
 â marwolaeth: A holl weithrediadau'r gelyn
 dan bob gau ymddangosiad fydd i ladd yr
 hyn a fywhawyd, ac i ddyfod i mewn â bodd-
 lonrwydd gyd â phroffes allanol o ffordd y gwir-
 ionedd, goleuni, a bywyd Iesu Grist, gallu Duw
 i iechydwriaeth, tra b'o'r galon wedi godinebu
 a myned oddiwrth yr Arglwydd, ac yn groesawu
 cariadon eraill; ac felly mewn talm o amser
 lle mae'r gelyn yn tyccio fel hyn, y mae'n
 arwain i'r byd drachefn, o ba le yr ymlusg-
 odd braich yr Arglwydd; diwedd y rhai byn-
 ny yn wir fydd waeth na'u dechreuad: Canys
 y mae'r gelyn gwedi dyfod â hwy i wneuthur
 llong-ddrylliad o ffydd a chydwybod dda; y
 mae'r ail farwolaeth yn dyfod drostynt, a'r
 cyfryw yn dyfod ddwywaith yn feirw, ac fel
 yr halen a ddiflasodd, ac ni thal efe mwy
 ddim ond i'w fwrw allan, a'i fathru dan
 draed ddynion. Y cadwriaeth allan o'r gau
 lwybrau, ffyrdd ceimion, dichellion, rbwydau,
 a phrofedigaethau'r gelyn, fydd yn unig yn
 y gwir ddisgwylfa a phur arosiad yn y goleuni,
 rhodd*

rhodd a gras Duw, ym mba un y mae'r
 beunyddiol ddatguddiadau ac ambygiadau tragy-
 wyddol o allu Duw, a'r fraich ddebau o iechyd-
 wriaeth fydd adnabyddus yn y beunyddiol adna-
 byddiaeth a'r profiad o hono, yr bwn fydd ym
 mboh meddwel yn wirioneddol yn isel, a phob
 calon yn ddiragrith yn dyner, ym mba le y
 mae'r tusewnol ymdaith, biraeth, deisyfiadau, a
 dymuniadau ar ol y beunyddiol parhâol feddiant
 o'r bywyd, gallu, a'r gwynfydedig adnewydd-
 edig, nefolaidd rinwedd, pa un yn unig a adne-
 wydda ac a gynhydda nerth i'r tusewnol ddyn,
 ym mha un bydded i'r Hollalllog Dduw
 gadw'r holl fforddion tu â Sion hyd y
 diwedd.

Llwyr

Llwyr Ddiwedd, a Dinystr terfynol
wedi ei brophwydo am bob gau-
Broffes, y rhai a gyfododd yn y Nos
o Wrthgiliad.

WEDI'r gogoneddus dorriad allan o
Ddydd Duw ym mysg yr Apostol-
ion, &c. y gelyn a weithiodd yn alluog yn
erbyn yr ymddangosiad hwnnw, yn gyftal
trwy ei offerynau, trwy ba rai y cyfododd ef
erledigaeth, a thrwy'r gwrthgilwyr hynny,
ymha rai y cafodd ef ddyfodiad i mewn ym
mysg yr eglwys, ac a dycciodd felly, mai
mawr *ac erchyll fu'r nos o dywyllwch a gwrth-*
giliad, yr hon a fu er ys amryw oesoedd yn
a thros genhedlaethau'r ddaear; ym mha
amseroedd yr hên sarph gyfrwys, yn ei am-
ryw draws-ffurfiau a'i ymddangosiadau, a
weithiodd yn nerthol, i ddieithro dyn oddi
wrth ei Dduw: Oh! y ffyrdd a'r dychym-
mygion a osodwyd i fynu trwy ei weithred-
iadau ef yn y doethineb oddi ifod, yr hwn
fydd ddaearol, cnawdol a chythreulig, dan
rith *crefydd, ufudd-dod ac addoliad Duw!* Pa
rwygo, dryllio, difa, llofruddio a dinystrio,
a fu yr amryw oesoedd hyn ynghylch cre-
fydd? Yn gyntaf, y *Ddraig goch fawr* o er-
ledigaeth a ymddangosodd i ddifa'r *Plentyn*
gwrw, ac i ddifetha'r *Wraig*, ond y ddau a
achub-

achubwyd; ac yna efe a wnaeth ryfel â'r lleill o'i hâd hi, a chwedi'n efe a ddaeth mewn ymddangosiad arall, yr hwn a welodd Ioan yn codi fel bwyystfil o'r môr, a chanddo saith pen a deg corn, ac ar ei gyrn goronau, ac ar ei bennau enw cabledd; ac un o'i bennau ef oedd megis wedi ei ladd yn farw â'r cleddyf, a'i friw marwol ef a iachawyd; a'r holl ddaear a ryfeddodd ar ol y bwyystfil, gan ddywedyd, Pwy fydd debyg i'r bwyystfil hwn? a phwy a ddichon ryfela ag ef? A phawb oeddent ag ydynt yn addoli'r bwyystfil, y rhai nid yw eu henwau yn ysgrifenedig yn llyfr bywyd yr Oen, yr hwn a laddwyd er dechreuad y byd. A chwedi byn, yr ail fwyystfil a ymddangosodd, yn codi o'r ddaear; ac yr oedd gan y bwyystfil byn ddau gorn tebyg i Oen, a llefaru yr oedd fel draig. A gwelodd Ioan ei fod ef yn gwnentbur holl allu y bwyystfil cyntaf, yr hwn a dderbyniodd ei allu ac awdurdod gan y ddraig, tebyg i ba un yr oedd yr ail fwyystfil hwn yn llefaru; a'r bwyystfil hwn ag oedd a chyrn ganddo tebyg i Oen, oedd yn peri i'r ddaear a'r rhai oedd yn trigo gnddi i addoli y bwyystfil cyntaf, yr hwn a iachawyd ei glwyf marwol; ac y mae yn peri i bawb bychain a marwion, cyfoethbegion a thlodion, rhyddion a chuetbion, dderbyn nôd ar eu llaw ddeheu, neu ar eu talcennau. Ac yma bu cyffredinol weithrediad gallu ac yspryd y tywyllwch, yr hwn a ddyrchafodd ei hun, gan eistedd yn nheml Dduw, megis duw a llywodraethwr. Ond, bendigedig fyddo enw yr Hollalluog Dduw, y Ddraig goch fawr,

a'r *Bwystfil* yr hwn a gododd o'r môr a'r *Bwystfil* yr hwn a gododd o'r ddaear, a *dirgelwch Babilon*, ydynt, ac a fyddant amlwg: Y doethineb yr hwn fydd bur a heddychol fydd yn bwrw rhifedi yr ymddangosiadau hyn: A barn y *Buttain fawr* a ddaeth ac y mae yn dyfod, yr hon fydd yn marchogaeth ar y *Bwystfil* cyntaf; canys Angel cydrycholdeb Duw a ddaeth i wared o'r nef, a chanddo allu mawr, yr hwn fydd yn goleuo'r ddaear a'i *ogoniant*, a'r *gorch-lef* yn awr yn myned dros y ddaear, yn llefaru â llef uchel, gan ddywedyd, *Syrthiodd, syrthiodd y Babilon fawr honno, ac a aeth yn drigfa cytbreuliaid, &c.* Yr holl genhedloedd a yfasant o win digofaint ei godineb hi, a brenhinoedd y ddaear a buteiniasant gyd â hi, a marchnadwyr y ddaear a gyfoethogwyd, gan amllder ei mhaoethau hi; a llef fydd yn llefaru yr awr hon o'r nef, *Deurwch allan o boni, fy mbabl, fel na fyddoch gyd-gyfrannogion o'i pbechodau ac na dderbynioch o'i phlaau; o blegyd ei pbechodau a gyrrbaeddasant byd y nef, a Duw a gofodd ei banwireddau: Ac yn awr y mae un dydd yn gwawrio dros yr holl ddaear, ym mha un y mae ei phlaau, ei galar, a newyn yn dyfod, a hi a lwyr losgir â than eiddigedd Duw; o blegyd cryf yw'r *Arglwydd Dduw*, yr hwn fydd yn ei barnu bi. Ac yn awr, yn enw y tragywyddol, byth fywiol, bendigedig Dduw, Creawdwr pob peth, yr ydwyf yn prophwydo y tragywyddol ddi-nystr, a llwyr anghyfanedd-dra, crefyddau, dychym-*

dychymygion, ffyrdd, addoliadau, cyfarwyddiadau, trefniadau, gosodedigaethau, a dyn-warediadau, y rhai a fu yn cael eu gosod i fynu yn yr amryw oesoedd hyn, ac nid trwy y tragywyddol fywiol allu y Duw byw, na thrwy gyfarwyddiadau, arweiniadau, ac hyfforddiadau bywhâol Ysryd y Bywyd, yr hwn a arweiniodd ac a hyfforddodd yr Apostolion yn eu dydd, eu hoes a'u cenhedlaeth; gwreiddin a changen, pen a chynffon, a'r holl faerniaeth o'r adeiliad *Fablonaid*, a lwyr yfir, a ddilêir, ac a ddifrodir dros byth; a holl addolwyr y Bwystfil a'i ddelw a yfant win digofaint Duw, yr hwn yn ddigymmysg a dywalltwyd yn phiol ei lid ef; a'r addolwyr hyn a boenir, ac ni chant orphwysdra ddydd na nos, y rhai fydd yn addoli y Bwystfil a'i ddelw ef, ac o's yw neb yn derbyn nod ei enw ef, &c.

Galwad, yn Ymysgaroedd tyner o Gariad Duw a dywalltwyd ar led yn y Dydd, Oes, a'r Genhedlaeth hon, i'r holl Ddefaid gwasgaredig, &c.

GWrandewch, a rhoddwch glust, chwi Wafgaredigion, ar y mynyddoedd diffwrwyth o broffes; y rhai a gollasoch y bywiol deimlad ag oedd ar eich ysprydoedd flynyddau cyn hyn, a chwi y rhai fydd yn ceisio'r byw ym mysg y proffesau meirwon, a'ch bara mewn lleoedd anghyfannedd; cofiwch y dyddiau, y misoedd a'r blynyddoedd a aethant heibio; galwch i gof ddyddiau

eich tynerwch, pan oedd goleuni Duw yn llewyrchu ar eich Pabell, fel trwyddo ef y gwelech eich hunain mewn tywyllwch, ac mewn neillduaeth oddi wrth fwynhâd eich Creawdwr; y teimlad hyn a ddygodd ddydd o dristwch a galar chwerw arnoch, yr hyn a fu'r achos o'ch ymprydio, gweddio, a'ch taer geisio yr Arglwydd, a lliaws o och'neidiadau, griddfannau a deigrau, yr hwn a barodd i chwi neillduo amryw ddyddiau ac amferoedd i dywallt allan eich heneidiau i ymofyn am y Duw byw, ei ymddangosiad a'i dorriad allan trwy ei dragywyddol allu, ac am ddatguddiadau ei hên fraich a'chorn ei iechydwriaeth: Ac yn y dydd hwnnw, pa fodd y darfu i lawer o honoch gilio i'ch 'ffafelloedd, a'ch lleoedd dirgel, i alaru o flaen yr Arglwydd? A pha fodd y darfu eich llef, eich uchenaid, a'ch dihead ar ol yr Arglwydd, i ragflaenu'r gwiliadwriaethau boreuol? Ac yn y dydd hwnnw, onid sylwedd ei hun yr oeddech yn ei geisio, sef datguddiadau Mab Duw yn eich heneidiau? Gadewch i mi yn awr nesâu, ac ymddadlu â chwi yn enw y Duw cadarn; i'e, â chwi o bob proffes, y rhai sydd â dim tynerwch neu uchenaid ar ol yr Arglwydd yn aros ynoch: pa beth oedd yn cyffroi eich calonau e'ys amryw flynyddoedd fel hyn i ymgeisio ar ol yr Arglwydd? Pa beth oedd hwnnw a roddodd i chwi y teimlad o'ch mewmol gyflyrau? Pa beth oedd hwnnw a wnaeth i bechod ymddangos yn dra phechadurus? Pa beth oedd hwnnw ag oeddech yn deimlo

yn eich meddyliau, yn rhyfela yn erbyn deddf pechod a marwolaeth yn eich aelodau? Pa beth oedd hwnnw a agorodd, yn rhyw fesur llygad eich dealltwriaeth i weled eilun-addoliaeth a choel-grefydd? Pa beth oedd hwnnw ag oedd yn tynnu eich calonau allan o'r byd; ac a wnaeth i'e y pethau hynny o ychydig fri mewn cymhariaeth i'r peth yr oedd eich eneidiau deffrous yn ei geisio? Pa beth oedd hwnnw ag oedd oddi fewn yn eich cynnal mewn dioddefiadau? Pa beth oedd hwnnw y troesoch eich meddyliau atto, pan oedd yr annuwiol yn terfysgu fel *tonnau'r môr*, pan oeddech yn cael eich gwawdio am eich *trwyfiad seml a'ch manolrwydd yn eich teuluoedd*? Cofiwch eich amryw a'ch hynod waredigaethau: Pa fodd y darfu i'r Arglwydd eich ateb yn nydd eich tynerwch? Pa beth oedd yn gweithio ynoch, gan gyffroi ar bob un o'ch heneidiau a'ch hysprydoedd er diwygiad? Onid rhad ras Duw ydoedd? Onid y goleuni hwnnw ag oedd yn llewyrchu ar eich Pabell ydoedd? Oni lewyrchodd y goleuni hwn yn eich calonnau, a chyffroi eich hysprydoedd tu ag at Dduw, a dechreu mewmol waith yr Arglwydd ynoch? Pa ham y darfu i chwi ysgogi naill ochr rhag canlyn ym mlaen tu ag at yr Arglwydd yn ffordd ei farnedigaethau, pan oedd ychydig lwyddiant yn eich canlyn? Pa ham y ceisiasoch ddyfod oddi tan y farn, cyn ei ddwyn allan i fuddugoliaeth? Deffrowch, a deuwich yn ol, chwi broffeswyr o bob math, y rhai a droesoch

heibio am beth diddym, yr hwn a barodd i
 chwi grwydro o un mynydd o broffes i'r llall,
 ac o un bryn derchafedig o ddychymygion a
 fyniadau i'r llall, hyd ne's gwarioch eich
 rhan o'r dâ, ac ydych mewn natur gwedi
 dychwelyd i *Fablon* y ddinas o wagedd, all-
 an o ba un y mae'r Arglwydd Dduw Holl-
 alluog fel hyn yn eich galw chwi, *Bryfwrch,*
bryfwrch i ddyfod allan, ac na fyddwch mwyach
gyfrannogion o'i pbechodau hi, rhag eich bod yn
gyfrannogion a hi yn ei phlaau, y rhai sydd yn
dyfod ar frys arni hi, ac ar bawb a geir o fewn
ei therfynau. Agorwch yn awr eich llygaid
 a gwelwch b'le y methasoch ac y troesoch
 heibio, trwy ba bethau y bu ac y mae eich
 calonau aneallus wedi ei tywyllu; o ble-
 gyd y gelyn yr hwn sydd yn myned oddiam-
 gylch fel llew rhuadwy gan geisio'r neb a
 allo lyngcu, a weithiodd ynoch chwi i'ch troi
 oddi wrth yr egwyddor bur ac anfarwol hwn
 o'r Duw byw, yr hwn yn y dyddiau, y mis-
 oedd, a'r blynyddoedd a aethant heibio, a'ch
 deffrodd, ac a ddechreuodd weithio gwaith
 Duw ynoch, i broffes o eiriau, ystadau, a
 chyflyrau, am ba rai y 'sgrifennodd y saint
 ac a'u gadawfant ar ol yn goffadwriaeth, y
 rhai a'u cyrrhaeddasant hwynt, gan fyned
 trwodd o farwolaeth i fywyd, mewn
 ufudd-dod i ras Duw yr hwn sydd wedi
 ei roddi i bob dyn er llefhâd, y rhai
 a adnabyddant y rhyfel sanctaidd, ac a
 ymdrechasant yr ymdrech dêg, ac felly a
 gawfant fuddugoliaeth; a thrwy rymmus
 weithrediadau Duw y cawsant hi, ac nid
 trwy

trwy opiniwn yn unig ar eiriau eu brodyr y prophwydi, o ba fuddugoliaeth y gwnawd hwynt yn gyfrannogion trwy ffydd ac ufudd-dod i, ac yn yr Yspryd tragywyddol o sanct-eiddrwydd; ac fel hyn y daethant i ddodi heibio yr hên ddyn, yr hyn fydd waith mawr yn wir, a gwifgo'r dyn newydd, yr hyn fydd wir gyfnewidiad a throsglwyddiad allan o deyrnas Satan, ac o'i feddiant ef, i deyrnas ei anwyl Fab, y Duw byw, ac felly bod dan ei allu ef: Ond gelyn eich heneidiau a'ch trodd oddi wrth y rhad ras yma o Dduw (yr hwn oedd hwnnw a gyffrodd ynoch ac a weithiodd ynoch yn eich dydd o dynerwch) trwy dynnu i fynu eich meddyliau i goeg-feddylgar broffes o'r gras hwn, a'ch bod yn gadwedig trwyddo; heb ystyried fod eneidiau anfarwol y cyfryw yngorwedd mewn caethiwed, ffydd pa rai fydd yn sefyll mewn opiniwn, ac nid yng ngallu Duw; neu ffydd pa rai nid yw amgen na chrediniaeth o'r hyn a wnaed trostynt oddi allan, heb ddyfod yn brofiadol i adnabod gwaith Duw ynddynt eu hunain, ac ufudd-dod ffydd yr hon fydd yn puro'r gydwybod, ac yn ei gwneuthur yn fyw i Dduw: A'r fath dderchafiad i fynu i ddychymygion fu gan rai a elwir yn *ddynion doniol* i'r weinidogaeth, fel y rhyfygasant ddyfsgu a dal allan rad ras Duw yn y fath fodd, fel ag y bu i ddealltwriaethau llawer gael eu llygru a'u halogi, trwy ganiattâu rhyddid i'r anian gnawdol, ac ymgatw rhag croes Crist, yng ngwrthwyneb y rhydd-did sanctaidd, yr hwn fydd i'w ei adnabod trwy weith-

weithrediad gras Duw: Canys er bod hynny yn wir, fel y mae'r Apostol yn dweud, *Trwy ras yr ydym yn gadwedig*; etto pwy bynnag fydd yn dal allan y gras hwn, fel ag i gyfodi crediniaeth mewn rhai, *eu bod trwyddo ef yn gadwedig rhag condemniad*, tra y ceffir hwynt yn droseddwy'r yn erbyn cyfiawn gyfraith Duw: *Nid yw'r cyfryw, meddaf, yn cyfrannu gair Duw yn uniawn, eithr dysgasant yn lle athrawiaeth syniad eu hymenyddiau eu hunain*: Canys nid crediniaeth noeth neu gyd-fyniad y meddwl i allu'r gras â all roddi boddlonrwydd i'r enaid anfarwol, neu wir sicrwydd o heddwch tragwyddol gyd â Duw; ond rhaid bod cyd-ffurfiad yn y dyn oddi fewn i'w ei allu ef, ac felly y mae dyn yn dyfod i'w greu yng Nghrist Iesu i weithredoedd da, i'w sancteiddio yn drag'wyddol mewn corph, enaid ac yspryd: Ac yn wir, mi a gefais, mai yn lle pregethu i fynu gyd-ffurfiad i allu'r gras, ni phregethasant i fynu yn unig rad ras, yr hyn yn wir fydd ynddo ei hun, yn ymadrodd cymmwys ddigon i'w ddal allan, am fod gras Duw yn cael ei estyn yn rhad i bawb; ond hefyd ynghyd â hynny hwy a bregethasant i fynu gyfiawnhâd dynion pechadurus heb eu sancteiddio, trwy gyfiawnder cyrifol; i.e. yn y fath fodd, ag y bu i lawer gyfrif eu hunain mewn cyflwr o iechydwr-iaeth tra fyddo pechod yn teyrnasu yn eu cyrph marwol hwy; i'r hyn nid allaf lai na thyftio, ei fod yn gamsyniad mawr, ac mor wrthwyneb i'r weinidogaeth efangylaidd, a'r diben i ba un yr eglurwyd Crist yn y cnawd,

yr

yr hyn oedd i wared pobl oddi wrth eu pech-
odau, fel na byddent byw mwyach ynddo,
fel yr oedd camfyniad yr Ysgrifenyddion a'r
Phariseaid, pan oeddent yn ceisio ac yn credu
cyfiawnder trwy weithredoedd y ddeddf, heb
gyfiawnder ffydd.

Ac fel hyn y bu i lawer droi gras Duw
i drythyllwch, neu droi oddi wrth ras Duw i
drythyllwch; felly mewn ychydig amser,
pa fodd y darfu i lawer o broffeswyr brifio
yn ysgafn ac yn wag, ac a redasant, i.e. gyd
â'r halogedig i'r un-rhyw ormodedd o der-
fysg, ac adderchafwyd i fynu yn y cnawd,
ac felly a ddaethant i fod yn fawr mewn ym-
ddangosiad, ond yn fach ac yn ysgafn yn y
glorian? Ac yma, chwi broffeswyr o bob
math, y rhai a aethoch oddi wrth ymddan-
gosiad ysprydol Crist oddi fewn, i broffes o
gyflyrau a chyflawniadau'r Saint, heb arwein-
iadau a thywyfiadau yr un Yspryd a'r Gallu,
chwi a gollasoch eich ffordd, ac a aethoch
allan oddiwrth eich Arweinydd, yr hwn a
fynasai eich harwain chwi i fynu at y sylwedd
Crist Iesu: A miloedd o bobl anwybodus a
arweinwyd yma trwy gyfrwyddra celfyddgar
dynion i wag broffes; a phan fyddo i'r eg-
lurhâd o Yspryd Duw, yr hwn a roddir i bob
un er lleshâd, gyffroi yn y galon a'r enaid i
dynnu'r meddwl allan o'r ffyrdd, yspryd, ac
anian y byd, yna yr ymrithiodd gelyn dyn-
olryw, ac a lechodd yn agos i fradychu ac i
dwylllo, trwy bwyntio a chyfarwyddo dynion
i redeg i'r broffes hyn neu'r broffes arall,
neu i gymmeryd i fynu'r cyflawniad allanol
hwn,

hwn, neu'r cyfgod arall, dan yr efgus tég o *ordinhadau Duw a Chrïst*: A thrwy hyn y gelyn cyfrwys yr hwn a oddef i ddynion fod yn yr ymarferiad oddi allan o betirau allanol, tra y gallo efe gael ei le, ei eisteddfa, a'i orfedd yng nghalon dynol-ryw, efe a arweiniodd heibio filoedd allan o ffordd gŵl iechydwriaeth, trwy ei waith yn eu tynnu hwy oddi wrth y gwir fewnol arweinydd, *gras Duw yr bwn fydd yn dwyn iechydwriaeth, yr bwn a ymddangosodd i bob dyn*, i'r fylwiadau allanol: Ac yma ofn miloedd tu ag at Dduw a ddyfgywyd trwy orchymynion dynion, y rhai nid adwaenant arweiniadau a thywyfiadau Yfpryd a gallu Duw; ac felly hwy a iachasant archoll merch *Seion* yn dwyllodrus, ac a briddasant â chlai anhymerus.

Ac yn awr, chwi holl wasgaredigion ar y mynyddoedd diffrwyth o broffes, clust-ymwrandewch, clywch gyngor a galwedigaeth yr Arglwydd: Trowch chwi *rai afradlon*, y rhai a wariasoch eich rhan o'r dâ, ac a gollasoch lawer o'ch purdeb a'ch tynerwch, a'r dirgel fwynhâd oedd gennych o'r Arglwydd oddi fewn, flynyddoedd cyn hyn, a'r rhai a geisiasoch lenwi eich boliau â'r cibiau, ac unig broffes o fwynhâd y faint, arnoch chwi mae fy nghalon yn gofidio, i'e yn fynych y mae fy nghalon yn dolurio o fewn, pan welwyf eich crwydr o fynydd i fynydd, gan geisio gorphwysfa, ac heb gael dim; ond a halogwyd, a'ch heneidiau'n gilion o eisiau brasder tŷ Dduw, a chwithau heb y mwynhâd o hono; y mae fy enaid yn fynych mewn
gwasgfa

gwasgfa drosoch; Duw, yr hwn a wnaeth y
y nesoedd a'r ddaear fydd i mi yn Dyft, ar
yr hwn y mae fy enaid yn llefain nos a dydd,
ar iddo ymweled â chwi â braich oftyngedig:
Dychwelwch, dychwelwch at yr hwn a dden-
gys i chwi yr hyn oll a wnaethoch, ac a'ch
prysura chwi i dŷ eich Tad, lle y mae bara'r
bywyd; ac na wariwch eich arian, eich am-
fer gwerthfawr a'ch llafur am yr hyn nid yw
fara'r bywyd, ond proffes, son am fara, yr
hwn ni ddichon wir ddiwallu eich heneidiau.

Ac yn awr, yn enw ac awdurdod a thrwy
gynhyrriad Ysryd y Duw tragywyddol,
wele! yr wyf yn seinio udgorn yr Arglwydd
Dduw Hollalluog yn eich clustiau: Parot-
towch, parottowch i gyfarfod â'r Arglwydd
Jehosa yng nglyn terfyniad; a chwi oll ag
fydd a dim tynerwch yn eich calonnau, ac
ucheneidiau mewdol ar ol yr Arglwydd, ym
mhob proffes, o ba enw a chyfenwad pa
bynnag, *Deuwch allan, deuwch allan* o Babi-
lon, a'ch ymddidolwch; na chyffyrddwch
mwyach â dim âflau, fel y derbynio yr Ar-
glwydd chwi, yr hwn fydd yn sefyll yn barod
i dderbyn bawb ag a ddel atto mewn gwir-
ionedd a chyfiawnder; yr hwn yn awr a
noda bawb ag fydd yn galaru o blegyd pech-
odau'r bobl y rhai fydd fawr, a'r mesur o
honynt yn cyflawni ar frys; a'r dydd a'r
amfer fydd yn nesáu o dywalltiad allan y
phiolau o lid a digter digymmysg Duw, yr
hwn sy'n byw yn oes oesoedd: Gan hynny
ffowch, ffowch am eich einioes allan o natur
Sodom, ac na lynwch mwyach yn y broffes
o bethau,

• bethau, nag yn y naill na'r llall, tra nid oedd, neu nid yw fail dy broffes di yn tarddu oddi ar ddigyfrwng waith Duw, a beunyddiol weithrediad ei allu tragywyddol ef yn dy galon; ond tyred i lawr mewn pur ufuddod at bur lef ddistaw'r Yspryd a dawn Duw yn dy galon a'th enaid, yr hwn a wna fel y b'o dy glust mewnol di yn wrandawgar, ac a'th gyfarwydda di yn ffordd gŵl y bywyd tragywyddol, ym mha un y dylet ti rodio: Felly, gan ddyfod yma, yr ydych yn dyfod at yr hwn a gyffrôdd galonnau llawer, blynyddoedd cyn hyn, tu ag at Dduw, yr hwn oedd yr hyn a weithiodd lawer i'r tynerwch rhag-ddywededig; yma rhodiwch, a byddwch ffyddlon, ac efe a'ch tywys i'r ffynnon o wynfydedigrwydd, o ba un y daeth, ac at gorn Enneiniog Duw; ac at Shilo bydd cynhylliad miloedd trwy bob cenedl, a thafodau, ac ieithoedd, a phobloedd; a mynydd tŷ'r Arglwydd a ddyrchefir trwy'r dydd mawr hwn o brofedigaeth, trallod, ac ingar ben yr holl fynyddoedd.

Felly yr Arglwydd Hollalluog, trwy fraich ei nerth a gyrrhaeddo bob calon ag fydd â dim uchenaidd, dim dymuniadau kiraethlon ar ei ol ef ym mysg pob proffes, ac a dynno lawer fel pentwynion o'r tân. Felly y mae uchenaidd-weddfy enaid, yr hwn wyf ymdeithydd am gyffredinol ymweliad a gwaredigaeth bad Jacob, ac a gyfodwyd i fynu i brophwydo am y pethau a ddaw i ben, ac a gyflawnir yn ei bryd a'i amser.

CHARLES MARSHAL.

a nid
rddu
ydd-
n dy
udd-
Duw
fel y
r, ac
wyd
dio :
yfod
bly-
hwn
rwch
ydd-
non
ac at
cyn-
afod-
nydd
dydd
ing,

raich
i dim
ol es
pen-
weddi
edin-
ac a
au a
mfer.
HAL.